

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

دائرة المعارف تاريفى

فرهنگ نامه مؤلفان اسلامى

جلد چهارم

«قرن ششم هجرى و مجاهيل»

گروهى از پژوهشگران

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامى

فرهنگ نامه مؤلفان اسلامی

جلد چهارم «قرن ششم هجری و مجاهیل»

گروهی از پژوهشگران

ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
تهیه: پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (ع)
سرپرستار: محمدباقر انصاری
ویراستار: فاطمه رجبی بهشت‌آباد
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
چاپ اول: بهار ۱۳۹۷
شمارگان: ۷۵۰
قیمت: ۴۷۰۰۰ تومان
عنوان: ۱۵۴؛ مسلسل: ۷۳۶

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: قم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
تلفن و دورنگار: ۳۷۸۳۲۸۳۳ - ۰۲۵؛ ص.ب: ۳۷۱۸۵/۴۶۸۸، کدپستی: ۳۷۱۵۶۱۶۵۹۱
مراکز پخش: ۱. قم، میدان شهدا، تلفن و دورنگار ۳۷۸۳۲۸۳۴ - ۰۲۵
۲. تهران، خیابان انقلاب، روبروی درب دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن: ۶۶۹۵۱۵۳۴
وب‌گاه: www.pub.isca.ac.ir؛ رایانامه: nashr@isca.ac.ir
فروشگاه مجازی نشر: www.shop.isca.ac.ir؛ فروشگاه نشر دیجیتال: www.pajooahaan.ir

عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ‌نامه مؤلفان اسلامی: جلد چهارم قرن ششم هجری و مجاهیل / تألیف گروهی از پژوهشگران: تهیه پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (ع)
مشخصات نشر: قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری: ج.
شابک: .. (ج. ۴): ۵۲۸ ص: ۴۷۰۰۰۰ ریال

978-600-5570-63-2
978-600-195-402-3

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
بازداشت: کتابنامه
مندرجات: ج. ۴. قرن ششم هجری و مجاهیل
موضوع: نویسندگان مسلمان - کتابشناسی
موضوع: نویسندگان مسلمان - سرگذشتنامه
موضوع: اسلام - کتابشناسی
شناسه افزوده: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (ع)
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۴۵۰ الف/ی ۷۸۲۵/Z
رده‌بندی دیوبی: ۰۱۶/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۹۶۹۷۱

همکاران فرهنگ نامه مؤلفان اسلامی

ارزیابی، پژوهش و تدوین

محمد غفوری

مدیر پروژه:

پیشنهاد پروژه و ناظر اولیه: قدرت الله رضائزاد

پژوهش و تدوین: ابراهیم اسفندیاری

احسان آذرکمند

اسماعیل اسماعیلی

حسن جعفری پور

رضا جعفری نوقاب

سید محمد علوی

سید عیسی حسینی اسرمی

سید محمد حسین میر عبداللہی

سید مهدی حسینی عربی

طاہرہ روحانی

عبدالعلی باقری

قہرمان کرمی

گلشاد حیدری

محمد غفوری

محمد جعفر مرادی

محمود ہیئتی

مرتضی نجفی

مصطفی صادقی

معصومه اخلاقی

مصطفی صادقی

تدوین

ارزیاب:

علی اکبر امامی حجتی

سید رسول کاظمی نسب

سعید نجفی

بازبینی و مقابله:

سرور استار

محمد باقر انصاری

فاطمہ رجبی بہشت آباد

ویرایش:

صفحه آرا

رمضانعلی قربانی

حروف نگار

مہدی بنی حسن

حروف نگار

ابتسام طاقتی

امور فنی:

فهرست

سخنی با خواننده.....	۴۹	ابراهیم - نویری (قرن ششم هجری).....	۴۵
مقدمه.....	۵۱	ابراهیم - نهروانی (۴۸۰ - ۵۵۶ هـ).....	۴۵
آدم - هروی (۵۳۶ هـ).....	۳۹	ابراهیم - وهرانی (۵۰۵ - ۵۵۶ هـ).....	۴۶
ابراهیم - اصفهانی (م ۵۳۰ هـ).....	۳۹	ابراهیم - یمانی (نیمه دوم قرن ششم هجری).....	۴۶
ابراهیم - تنوخی (زنده در ۵۲۶ هـ).....	۴۰	ابراهیم - یمنی (م. پس از پانصد هجری).....	۴۶
ابراهیم - حضرمی (م ۵۸۱ ق).....	۴۰	ابله.....	۴۷
ابراهیم - حمیدی (م ۵۵۸ هـ).....	۴۰	ابن ابی البرکات.....	۴۷
ابراهیم - خاقانی (حدود ۵۲۵ - ۵۹۵ هـ).....	۴۰	ابن ابی الخرجین.....	۴۷
ابراهیم - صفّار (۴۶۰ - ۵۳۴ هـ).....	۴۱	ابن ابی الخصال.....	۴۷
ابراهیم - طُلَیْطَلی (۴۸۹ - ۵۴۴ هـ).....	۴۲	ابن ابی الخیار.....	۴۷
ابراهیم - طِیْبی (۵۲۵ - ۵۹۹ هـ).....	۴۲	ابن ابی الخیر.....	۴۷
ابراهیم - عراقی (۵۱۰ - ۵۹۶ هـ).....	۴۳	ابن ابی الخیر.....	۴۷
ابراهیم - علّانی (زنده در ۵۴۶ هـ).....	۴۳	ابن ابی دمیک.....	۴۷
ابراهیم - قوهدی (قرن ششم هجری).....	۴۳	ابن ابی ركب.....	۴۷
ابراهیم - کلبی (۴۴۱ - ۵۲۴ هـ).....	۴۳	ابن ابی رندقه.....	۴۷
ابراهیم - لواتی (م ۵۱۳ هـ).....	۴۴	ابن ابی روح.....	۴۷
ابراهیم - مصری (۵۹۶ هـ).....	۴۴	ابن ابی زید.....	۴۷
ابراهیم - موصلی (م ۵۷۷ هـ).....	۴۵	ابن ابی صلت.....	۴۷
ابراهیم - نَسَوی (م ۵۱۹ هـ).....	۴۵	ابن ابی عباد.....	۴۷
		ابن ابی عصرون.....	۴۷

۴۸	ابن بشکوال	۴۷	ابن ابی عقامه
۴۸	ابن بطلال	۴۷	ابن ابی عمرو
۴۸	ابن بقال	۴۷	ابن ابی فرات
۴۸	ابن بقرانی	۴۷	ابن ابی مریم
۴۸	ابن بقری	۴۷	ابن ابی المناقب
۴۸	ابن بلخی (م قرن ششم هجری)	۴۷	ابن ابی منصور
۴۹	ابن بنان	۴۷	ابن ابی الهیجاء
۴۹	ابن بوقی	۴۷	ابن ابی یعلی
۴۹	ابن تریس	۴۷	ابن ابی یقظان
۴۹	ابن تومرت	۴۸	ابن احدث
۴۹	ابن جد	۴۸	ابن اخت غانم
۴۹	ابن جمیع	۴۸	ابن اخضر
۴۹	ابن جناح	۴۸	ابن الاخوه
۴۹	ابن جوزی	۴۸	ابن اخى العزیز
۴۹	ابن حاج	۴۸	ابن ادریس
۴۹	ابن حاج	۴۸	ابن ارمنازی
۴۹	ابن حاج	۴۸	ابن ازرق
۴۹	ابن حبیش	۴۸	ابن اشترکوثی
۴۹	ابن حجاج	۴۸	ابن اشیری
۴۹	ابن حجر	۴۸	ابن افلح
۴۹	ابن حداد	۴۸	ابن اقساسی
۴۹	ابن حداد	۴۸	ابن اکفانی
۴۹	ابن حسون	۴۸	ابن بابجوک
۴۹	ابن خطاب	۴۸	ابن باجه
۴۹	ابن حکیم	۴۸	ابن بادش
۴۹	ابن حلوانی	۴۸	ابن بختیار
۴۹	ابن حماد	۴۸	ابن براق
۴۹	ابن حمامی	۴۸	ابن برجان
۴۹	ابن حمامی	۴۸	ابن برهان
۴۹	ابن حمدون	۴۸	ابن بری

۴۹	ابن رفاعة	۴۹	ابن حمديس
۴۹	ابن رمامه	۴۹	ابن حمزه مشهدي
۴۹	ابن زاغوني	۴۹	ابن حميده
۴۹	ابن زاهده نحوي	۴۹	ابن حنبلي
۴۹	ابن زباده	۴۹	ابن حواري
۴۹	ابن زبير	۴۹	ابن حوراني
۴۹	ابن زرقون	۴۹	ابن حيواني
۴۹	ابن زريق	۴۹	ابن خاقان
۴۹	ابن زقاق	۴۹	ابن خباز
۴۹	ابن زقاق	۴۹	ابن خراسان
۵۰	ابن زهر	۴۹	ابن خراط
۵۰	ابن زهره	۴۹	ابن خشاب
۵۰	ابن زهره	۴۹	ابن خشاب
۵۰	ابن زيتوني	۴۹	ابن خطيب
۵۰	ابن سراج	۴۹	ابن خطيب تبريزي
۵۰	ابن سرايا	۴۹	ابن خل
۵۰	ابن سعد الخير	۴۹	ابن خميس
۵۰	ابن سكره	۴۹	ابن خير
۵۰	ابن شاه مردان	۴۹	ابن خيرون
۵۰	ابن شجري	۴۹	ابن دباغ
۵۰	ابن شهر آشوب	۴۹	ابن دباغ
۵۰	ابن صانع	۴۹	ابن دجاجي
۵۰	ابن صائغ بغدادي	۴۹	ابن دوست
۵۰	ابن صابوني	۴۹	ابن دونقي
۵۰	ابن صاحب الصلاة	۴۹	ابن دهان
۵۰	ابن صصري	۴۹	ابن دهان
۵۰	ابن صفار	۴۹	ابن رزيك
۵۰	ابن صفار	۴۹	ابن رشا
۵۰	ابن صقر	۴۹	ابن رشد
۵۰	ابن صلاح	۴۹	ابن رشد حفيد

٥٠	ابن صيرفي	٥٠	ابن فرس
٥٠	ابن صيرفي	٥٠	ابن فرقاشش
٥٠	ابن صيقل	٥٠	ابن فندق
٥٠	ابن ضجه	٥٠	ابن فندق
٥٠	ابن طحان	٥٠	ابن فنكي
٥٠	ابن طراوه	٥٠	ابن قادوس
٥٠	ابن طفيل	٥٠	ابن قزمان اصغر
٥٠	ابن ظفر	٥٠	ابن قصير
٥٠	ابن عبدوس	٥٠	ابن قطاع
٥٠	ابن عبدون	٥٠	ابن قلاقس
٥٠	ابن عتاب	٥٠	ابن قلائسي
٥٠	ابن عربي	٥٠	ابن قيسراني
٥٠	ابن عزالناس	٥٠	ابن قيسراني
٥٠	ابن عساكر	٥٠	ابن كال
٥٠	ابن عساكر	٥١	ابن كليب
٥٠	ابن عطيه	٥١	ابن كمال
٥٠	ابن عظيمه	٥١	ابن كيال
٥٠	ابن عظيمه	٥١	ابن كيال
٥٠	ابن عظيمي	٥١	ابن كيواني
٥٠	ابن عقيل	٥١	ابن لبال
٥٠	ابن علقمه كاتب	٥١	ابن لبانه
٥٠	ابن عوام	٥١	ابن مارستانيه
٥٠	ابن عوف	٥١	ابن ماري
٥٠	ابن عياد	٥١	ابن مازه
٥٠	ابن عين زربي	٥١	ابن ماشاده
٥٠	ابن غسان	٥١	ابن ماشاده
٥٠	ابن فارسي	٥١	ابن متقنه
٥٠	ابن فاطر	٥١	ابن متوكل
٥٠	ابن فتحون	٥١	ابن مجير
٥٠	ابن فحام	٥١	ابن مراق

ابن مشهدی.....	۵۱	ابن وزیر.....	۵۱
ابن مضاء.....	۵۱	ابن وصیف شاه.....	۵۱
ابن مطران.....	۵۱	ابن هباریه.....	۵۱
ابن مطرف.....	۵۱	ابن هبیره.....	۵۱
ابن معتمد.....	۵۱	ابن هراس.....	۵۱
ابن معلم.....	۵۱	ابن هشام.....	۵۱
ابن معلم.....	۵۱	ابن هیجون.....	۵۱
ابن معن.....	۵۱	ابن یربوع.....	۵۱
ابن مفوز.....	۵۱	ابن یسعون.....	۵۱
ابن مقرب.....	۵۱	ابن یثَّق.....	۵۱
ابن مقله.....	۵۱	ابواسحاق - بکروغی (م ۵۸۱ هـ).....	۵۱
ابن منتجب.....	۵۱	ابوبکر - قاضی (زنده در ۵۸۷ هـ).....	۵۲
ابن منجب.....	۵۱	ابوبکر - کاسانی (م ۵۸۷ هـ).....	۵۲
ابن منخل.....	۵۱	ابوجابر - غزنوی (قرن ششم هجری).....	۵۲
ابن مندائی.....	۵۱	ابوحامد غرناطی.....	۵۲
ابن منده.....	۵۱	ابوحامد غزالی.....	۵۲
ابن منقذ.....	۵۱	ابوالحسن ابن زاهده.....	۵۲
ابن منیره.....	۵۱	ابوسعبد بن فرحان.....	۵۲
ابن موید.....	۵۱	ابوسعبد - دامغانی (زنده در ۵۰۷ هـ).....	۵۲
ابن نادو.....	۵۱	ابوسعبد سمعانی.....	۵۳
ابن ناقد.....	۵۱	ابوالشجری - صندلی (قرن ششم هجری).....	۵۳
ابن نحوی.....	۵۱	ابوطالب استرآبادی.....	۵۳
ابن نحوی.....	۵۱	ابوعمر و - ابهری (نیمه دوم قرن ششم هجری).....	۵۳
ابن نرسی.....	۵۱	ابوالفتوح رازی.....	۵۳
ابن نعمه.....	۵۱	ابوفضائل - مهذب (م ۵۴۸ هـ).....	۵۳
ابن نفزی.....	۵۱	ابوالفضل میبدی.....	۵۳
ابن نقاش.....	۵۱	ابوالمعالی - رازی (م ۵۴۱ هـ).....	۵۳
ابن نقور.....	۵۱	ابوالمفاخر - رازی (قرن ششم هجری).....	۵۴
ابن وحشی.....	۵۱	ابونجم - نصرانی (م ۵۹۹ هـ).....	۵۵
ابن وزان.....	۵۱	ابویعلی صغیر.....	۵۵

- ۵۵..... اثیرالدین - اخسیکتی (م ۵۸۰ هـ)
- ۵۶..... اثیرالدین - فتوحی (میانه قرن ششم هجری)
- ۵۶..... احمد - آبی (حدود ۵۹۸ هـ)
- ۵۶..... احمد - ابن افضل الزمان (۵۸۵ هـ)
- ۵۷..... احمد - ابن زوال (۵۰۹ - ۵۸۶ هـ)
- ۵۷..... احمد - اخسیکتی (حدود ۴۶۶ - ۵۲۸ هـ)
- ۵۷..... احمد - ارجانی (۴۶۰ - ۵۴۴ هـ)
- ۵۸..... احمد - ازجی (م ۵۷۷ هـ)
- ۵۸..... احمد - اسوانی (م ۵۶۲ هـ)
- ۵۹..... احمد - اشعری (م ششصد هجری)
- ۵۹..... احمد - اشعری (م ششصد هجری)
- ۵۹..... احمد - اصفهانی (۴۴۸ - ۵۳۲ هـ)
- ۶۰..... احمد - اقلیشی (حدود ۴۹۰ - ۵۵۰ هـ)
- ۶۱..... احمد - اندلسی (م ۵۴۱ هـ)
- ۶۱..... احمد - اندلسی (۵۴۶ هجری)
- ۶۱..... احمد - انصاری (۴۹۲ - ۵۶۹ هـ)
- ۶۲..... احمد - بخارائی (م ۵۴۹ هـ)
- ۶۳..... احمد - بطائحی (۵۰۰ - ۵۷۸ هـ)
- ۶۳..... احمد - بغدادی (۴۴۵ - ۵۲۷ هـ)
- ۶۴..... احمد - بغدادی (۵۹۶ هـ)
- ۶۴..... احمد - بلخی (م ۵۵۳ هـ)
- ۶۴..... احمد - بَلَنسی (زنده در ۵۰۳ هـ)
- ۶۴..... احمد - بلنسی (م ۵۴۱ هـ)
- ۶۵..... احمد - بیهقی (حدود ۴۷۰ - ۵۴۴ هـ)
- ۶۵..... احمد - تدمیری (م ۵۵۵ هـ)
- ۶۵..... احمد - تطیلی (م ۵۲۵ هـ)
- ۶۶..... احمد - جامی (۴۴۱ - ۵۳۶ هـ)
- ۶۶..... احمد - جُدّامی (۵۲۷ - ۵۹۷ هـ)
- ۶۶..... احمد - جزری (زنده در ۵۰۷ هـ)
- ۶۷..... احمد - جیلی (۵۲۰ - ۵۶۵ هـ)
- ۶۷..... احمد - حلوانی (حدود ۴۲۰ - ۵۰۷ هـ)
- ۶۷..... احمد - حنفی (م ۵۲۲ هـ)
- ۶۷..... احمد - خزاعی (م ۵۹۹ هـ)
- ۶۸..... احمد - خزرگی (۵۱۸ - ۵۸۲ هـ)
- ۶۸..... احمد - دانی (۴۶۷ - ۵۳۲ هـ)
- ۶۹..... احمد - دینوری (م ۵۳۲ هـ)
- ۶۹..... احمد - زهری (زنده در ۵۶۷ هـ)
- ۶۹..... احمد - زیدی (۵۰۰ - ۵۶۶ هـ)
- ۷۰..... احمد - سجاوندی (قرن ششم هجری)
- ۷۰..... احمد - سیلفی (۴۷۵ - ۵۷۶ هـ)
- ۷۰..... احمد - سمرقندی (م ۵۶۰ هـ)
- ۷۱..... احمد - سمنانی (م ۵۷۵ هـ)
- ۷۱..... احمد - شاطبی (۴۵۴ - ۵۱۶ هـ)
- ۷۱..... احمد - شَحْمی (م ۵۶۸ هـ)
- ۷۲..... احمد - شَتْتَمُری (حیات ۵۵۳ هـ)
- ۷۲..... احمد - شهرستانی (حیات ۵۳۷ هـ)
- ۷۲..... احمد - صابونی (م ۵۸۰ هـ)
- ۷۲..... احمد - صنهاجی (۴۸۱ - ۵۳۶ هـ)
- ۷۳..... احمد - ضبی (م ۵۹۹ هـ)
- ۷۴..... احمد - طالقانی (۵۱۲ - ۵۹۰ هـ)
- ۷۴..... احمد - طاهر (۴۹۳ - ۵۶۹ هـ)
- ۷۵..... احمد - طبرسی (قرن ششم هجری)
- ۷۶..... احمد - طرابلسی (۴۷۳ - ۵۴۸ هـ)
- ۷۶..... احمد - طرّقی (۵۲۱ هـ)
- ۷۷..... احمد - عبادانی (۴۳۴ - پس از پانصد هجری)
- ۷۷..... احمد - عتّابی (م ۵۸۶ هـ)
- ۷۷..... احمد - عرشانی (۵۹۰ هـ)
- ۷۷..... احمد - غافقی (م ۵۶۰ هـ)
- ۷۸..... احمد - غَرْناطی (۴۹۱ - ۵۴۲ هـ)
- ۷۸..... احمد - غَزّالی (م ۵۲۰ هـ)

- احمد - غزنوی (پس ۵۹۳ هـ) ۷۹
- احمد - فارقی (۵۱۰ - پس ۵۷۲ هـ) ۸۰
- احمد - قرطبی (۵۱۳ - ۵۹۲ هـ) ۸۰
- احمد - قرطبی (۵۲۸ - ۵۹۶ هـ) ۸۰
- احمد - قطیعی (۵۱۲ - ۵۶۳ هـ) ۸۱
- احمد - قوسینی (قرن ششم هجری) ۸۱
- احمد - کازرونی (۵۱۶ - ۵۸۷ هـ) ۸۱
- احمد - کرخی (۴۷۹ - ۵۶۳ هـ) ۸۲
- احمد - کشی (حدود ۵۵۰ هـ) ۸۲
- احمد - ماندائی (۴۷۶ - ۵۵۲ هـ) ۸۲
- احمد - محمودی (حیات ۵۱۵ هـ) ۸۳
- احمد - مسلم (قرن ششم یا پس از آن) ۸۳
- احمد - مُسلی (۴۷۷ - ۵۵۹ هـ) ۸۳
- احمد - مَسِیلی (حدود ۵۴۰ هـ) ۸۴
- احمد - مطرزی (قرن ششم هجری) ۸۴
- احمد - میبدی (زنده در ۵۲۰ هـ) ۸۵
- احمد - میدانی (م ۵۱۸ هـ) ۸۶
- احمد - نسفی (۵۰۷ - ۵۵۲ هـ) ۸۶
- احمد - نظامی (اواخر قرن پنجم - ۵۶۰ هـ) ۸۷
- احمد - وکیل (۴۷۹ - ۵۲۰ هـ) ۸۷
- احمد - وهرگینی (قرن ششم) ۸۸
- احمد - هارونی (۵۶۶ هـ) ۸۸
- احمد - همدانی (قرن ششم هجری) ۸۸
- احمد - همدانی (۵۴۸ - ۵۴۱ هـ) ۸۸
- احمد - یقنجی (م ۵۱۷ هـ) ۸۹
- ادریس - موصلی (قرن ششم هجری) ۸۹
- ادیب صابر ۸۹
- اسامه - شیزری (۴۸۸ - ۵۸۴ هـ) ۸۹
- اسد - غسانی (۴۸۵ - ۵۳۴ هـ) ۹۰
- اسعد - ثقفی (م ۵۹۸ هـ) ۹۰
- اسعد - جَبلی (زنده پیش از ۵۲۰ هـ) ۹۰
- اسعد - جوانی (م ۵۸۸ هـ) ۹۰
- اسعد - طرابلسی (م پیش از ۵۲۰ هـ) ۹۰
- اسعد - عجلی (۵۱۵ - ۶۰۰ هـ) ۹۱
- اسعد - فوشنجی (۵۴۳ هـ) ۹۲
- اسعد - کرابیسی (م ۵۷۰ هـ) ۹۲
- اسعد محلی ۹۲
- اسعد - مطران (م ۵۸۷ هـ) ۹۲
- اسعد - میهنی (۴۶۱ - ۵۲۷ هـ) ۹۳
- اسعد - یزدی (بعد از ۵۸۰ هـ) ۹۳
- اسماعیل - باخَرزی (قرن ششم هجری) ۹۳
- اسماعیل - بوشنجی (۴۶۱ - ۵۳۶ هـ) ۹۴
- اسماعیل - تیمی (۴۵۷ - ۵۳۵ هـ) ۹۴
- اسماعیل - جرجانی (م ۵۳۱ هـ) ۹۵
- اسماعیل - جزینی (م حدود ۵۸۰ هـ) ۹۵
- اسماعیل - حریری (م ۵۱۶ هـ) ۹۵
- اسماعیل - حَمّامی (حدود ۴۵۰ - ۵۵۱ هـ) ۹۶
- اسماعیل - زُهری (۴۸۵ - ۵۸۱ هـ) ۹۶
- اسماعیل - سمرقندی (۴۵۴ - ۵۳۶ هـ) ۹۶
- الیاس - حائری (م نیمه نخست قرن ششم هجری) ۹۷
- الیاس - گنجوی (۵۳۰ - ۵۹۶ هـ) ۹۷
- امامزاده ۹۸
- امیر معزی ۹۸
- امیه - اشبیلی (۴۶۰ - ۵۲۹ هـ) ۹۸
- انوری ۹۸
- انوشیروان - کاشانی (۴۵۹ - ۵۳۲ هـ) ۹۸
- اوحد الدین ۹۹
- بدیع اسطرلابی ۹۹
- بدیع - انجدانی (قرن ششم هجری) ۹۹
- برکه - اسدی (م ۵۴۳ هـ) ۹۹

- بهاء الدين - مرغینانی (م ۵۲۷ هـ) ۹۹
- بيان الحق ۱۰۰
- بيش - عبدري (۵۲۴ - ۵۸۲ هـ) ۱۰۰
- بيگم - گرگانی (قرن ششم هجري) ۱۰۰
- تقيّه - ارمنزاي (۵۰۵ - ۵۷۹ هـ) ۱۰۰
- تمام - ابوالمعالي (حيات پيش از ۵۹۸ هـ) ۱۰۰
- جابر - اشيلي (بين سالهای ۵۳۵ - ۵۴۵ هـ) ۱۰۱
- جار الله زمخشری ۱۰۱
- جعفر - سناعی (۵۷۳ هـ) ۱۰۱
- جعفر - قيرواني (۴۴۴ - ۵۳۴ هـ) ۱۰۲
- جلال - درکاني (قرن ششم هجري) ۱۰۲
- جمال الدين اصفهانی ۱۰۲
- جمال الدين - قزوينی (حيات ۵۲۷ هـ) ۱۰۲
- جنيد - جيلي (۴۵۱ - ۵۴۶ هـ) ۱۰۲
- جوهری زرگر (۵۵۲ هـ) ۱۰۳
- حامد - حرّانی (۵۱۳ - ۵۷۰ هـ) ۱۰۳
- حبيب الله - ابن اردشير (زنده در نيمه اول قرن ششم هجري) ۱۰۴
- حریری ۱۰۴
- حسام ۱۰۴
- حسام الدين (زنده در ۵۲۵ هـ) ۱۰۴
- حسکا ۱۰۴
- حسن - ابن اشيري (حيات ۵۶۹ هـ) ۱۰۴
- حسن - اسواني (م ۵۶۱ هـ) ۱۰۴
- حسن - اوزجندی (۵۹۲ هـ) ۱۰۵
- حسن - بغدادی (م ۵۶۰ هـ) ۱۰۵
- حسن - ترکی (۴۸۹ - ۵۶۸ هـ) ۱۰۵
- حسن - جاواني (قرن ششم هجري) ۱۰۶
- حسن - خوارزمی (۴۹۸ - ۵۴۳ هـ) ۱۰۶
- حسن - خيوقی (زنده در ۵۵۳ هـ) ۱۰۷
- حسن - دوریستی (زنده در ۵۸۴ هـ) ۱۰۷
- حسن - رازی (زنده در ۵۱۰ هـ) ۱۰۷
- حسن - ربیعی (۵۳۷ - ۵۸۶ هـ) ۱۰۸
- حسن - رصاص (۵۸۴ هـ) ۱۰۸
- حسن - ریان (م ۵۱۵ هـ) ۱۰۹
- حسن - طبرسی (م ۵۴۸ هـ) ۱۰۹
- حسن - طوسی (بعد از ۵۱۵ هـ) ۱۱۰
- حسن - عباسی (۴۷۷ - ۵۵۴ هـ) ۱۱۰
- حسن - عطار (۴۸۸ - ۵۶۹ هـ) ۱۱۱
- حسن - علوی (۵۰۹ - ۵۹۳ هـ) ۱۱۱
- حسن - غزنوی (۵۴۸ هـ) ۱۱۲
- حسن - فارسی (۵۴۷ - ۵۹۸ هـ) ۱۱۲
- حسن - فارقی (۴۳۳ - ۵۲۸ هـ) ۱۱۳
- حسن - قطّان (۴۶۵ - ۵۴۸ هـ) ۱۱۳
- حسن - قيرواني (۴۲۷ - ۵۱۴ هـ) ۱۱۳
- حسن - ماهابادی (قرن ششم هجري) ۱۱۴
- حسن - مسيلي (م حدود ۵۸۰ هـ) ۱۱۴
- حسن - موصلي (زنده در ۵۰۱ هـ) ۱۱۴
- حسن - نيشابوری (قرن ششم هجري) ۱۱۴
- حسن - همدانی (م پس از ۵۰۰ ق) ۱۱۵
- حسن - يمني (م. حدود ۵۹۰ هـ) ۱۱۵
- حسين - اصم (قرن ۶ هـ) ۱۱۵
- حسين - بارع (۴۴۳ - ۵۲۴ هـ) ۱۱۵
- حسين - بغوی (۴۳۳ - ۵۱۶ هـ) ۱۱۶
- حسين - بلخی (م ۵۲۶ هـ) ۱۱۶
- حسين - جوزقانی (۵۴۳ هـ) ۱۱۷
- حسين - جُهَنی (۴۶۶ - ۵۵۲ هـ) ۱۱۸
- حسين - حلبی (۵۰۸ هـ) ۱۱۸
- حسين - خفاجی (م ۵۰۷ هـ) ۱۱۸
- حسين - خالّ (۴۴۳ - ۵۳۲ هـ) ۱۱۸
- حسين - رازی (م بين ۵۵۲ تا ۵۵۹ هـ) ۱۱۹

- ۱۲۷..... ذکی مالکی نحوی
- ۱۲۷..... رزین - عبدی (م ۵۲۴هـ)
- ۱۲۷..... رشیدالدین میبدی
- ۱۲۷..... رشیدالدین وطواط
- ۱۲۸..... رشیدی سمرقندی
- ۱۲۸..... رشیدی سمرقندی
- ۱۲۸..... رضا - حسینی (قرن ششم هجری)
- ۱۲۸..... رکن الدین کرمانی
- ۱۲۸..... رکن الدین ملاحمی
- ۱۲۸..... روح الله - قزوینی (م ۵۴۱هـ)
- ۱۲۸..... زاهد تبریزی
- ۱۲۸..... زاهر - شحامی (۴۴۶ - ۵۳۳هـ)
- ۱۲۹..... زکریا - مراغی (قرن ششم هجری)
- ۱۲۹..... زمخشری
- ۱۲۹..... زنگی - شیرازی (قرن ششم هجری)
- ۱۲۹..... زهر - ایادی (م ۵۲۵هـ)
- ۱۳۰..... زید - بیهقی (م ۵۱۷هـ)
- ۱۳۰..... زید - سعدی (اوایل قرن ششم هجری)
- ۱۳۰..... زید - عئسی (م حدود ششصد هجری)
- ۱۳۰..... زید - فائشی (م ۵۲۸هـ)
- ۱۳۰..... سبط ابن تعاونی
- ۱۳۰..... سبط الخياط
- ۱۳۰..... ست النعم
- ۱۳۰..... سدید الدین اعور
- ۱۳۰..... سدید الدین غزنوی
- ۱۳۰..... سراج الدین بلخی
- ۱۳۱..... سراج - مرادی (زنده در ۵۴۱هـ)
- ۱۳۱..... سعدالله - بغدادی (۴۸۰ - ۵۶۴هـ)
- ۱۳۱..... سعد - تمیمی (حدود ۴۹۰ - ۵۷۴هـ)
- ۱۳۲..... سعدالدین - بخاری (پایان قرن ششم هجری)
- ۱۱۹..... حسین - سوراوی (م ۵۷۹هـ)
- ۱۲۰..... حسین - شقاق (م ۵۱۱هـ)
- ۱۲۰..... حسین - صدفی (۴۵۴ - ۵۱۴هـ)
- ۱۲۱..... حسین - صوری (زنده در ۵۱۷هـ)
- ۱۲۱..... حسین - طغرابی (۴۵۳ - ۵۱۵هـ)
- ۱۲۲..... حسین - عراقی (حدود ۵۸۰هـ)
- ۱۲۲..... حسین - غوری (م ۵۵۱هـ)
- ۱۲۲..... حسین - قمی (قرن ششم هجری)
- ۱۲۳..... حسین - کاتب (۵۵۲هـ)
- ۱۲۳..... حسین - لامشی (۴۴۱ - ۵۲۲هـ)
- ۱۲۳..... حسین - هرمزی (م پیش از ۵۸۰هـ)
- ۱۲۴..... حفده نیشابوری
- ۱۲۴..... حفید ابن زهر
- ۱۲۴..... حماد - حرانی (۵۱۱ - ۵۹۸هـ)
- ۱۲۴..... حمزه - تمیمی (پیش از ۴۷۵ - ۵۵۵هـ)
- ۱۲۴..... حمزه - حلبی (۵۱۱ - ۵۸۵هـ)
- ۱۲۵..... حمزة - غفاری (قرن ششم هجری)
- ۱۲۵..... حمید الدین محمودی
- ۱۲۵..... حیدره - ربعی (۵۴۴هـ)
- ۱۲۵..... حیص بیص
- ۱۲۵..... خطیب خوارزم
- ۱۲۵..... خطیب موصل
- ۱۲۵..... خطیر الدوله
- ۱۲۵..... خفاف (قرن ششم هجری)
- ۱۲۶..... خلف - اندلسی (م ۵۰۵هـ)
- ۱۲۶..... خلف - خزرچی (۴۹۴ - ۵۷۸هـ)
- ۱۲۷..... خلیل - شامی (قرن ششم هجری)
- ۱۲۷..... خمیر وبری
- ۱۲۷..... خوارزمی (قرن ۶ هجری)
- ۱۲۷..... خیام

- ۱۴۰..... ششی
- ۱۴۰..... شهاب الدین سهروردی
- ۱۴۰..... شهاب زرگر
- ۱۴۰..... شهابی - خُجَندی (قرن ششم هجری)
- ۱۴۰..... شهردار - دیلمی (۴۸۳ - ۵۵۸ هـ)
- ۱۴۰..... شهرستانی
- ۱۴۰..... شهریاری خراسانی (قرن ششم هجری)
- ۱۴۱..... شهفروز - اصفهانی (۵۳۰ هـ)
- ۱۴۱..... شیث - قنای (۵۱۱ - ۵۹۹ هـ)
- ۱۴۱..... شیخ اشراق
- ۱۴۱..... شیرویه - دیلمی (۴۴۵ - ۵۰۹ هـ)
- ۱۴۲..... صابر - ترمذی (م ۵۴۶ هـ)
- ۱۴۲..... صاعد - آبی (زنده تا نیمه دوم قرن ششم هجری)
- ۱۴۳..... صاعد - خوبوشانی (قرن ششم هجری)
- ۱۴۳..... صاعد - کرمانی (زنده در حدود اول قرن ششم هجری)
- ۱۴۴..... صدرالدین خجندی
- ۱۴۴..... صدرالدین - نیشابوری (قرن ششم هجری)
- ۱۴۴..... صفوان - تُجیبی (۵۶۰ - ۵۹۸ هـ)
- ۱۴۴..... صفی الدین - یزدی (قرن ششم هجری)
- ۱۴۴..... ضیاء الدین - بلخی (قرن ششم هجری)
- ۱۴۵..... ضیاء الدین - مکی (نیمه اول قرن ششم هجری)
- ۱۴۵..... طارق - مُصَفّی (م ۵۴۹ هـ)
- ۱۴۵..... طاهر - بخاری (۴۸۲ - ۵۴۲ هـ)
- ۱۴۶..... طاهر - عمرانی (۵۱۸ - ۵۸۷ هـ)
- ۱۴۶..... طاهر - فاریابی (م ۵۹۸ هـ)
- ۱۴۷..... طاهر - کلابی (۵۳۲ - ۵۹۶ هـ)
- ۱۴۷..... طبرسی
- ۱۴۷..... طلایع - ابن رزیک (م ۵۵۶ ق)
- ۱۴۸..... طیان - گل فروش (قرن ششم هجری)
- ۱۴۸..... ظافر - جُذامی (۴۷۸ - ۵۲۹ هـ)
- ۱۳۲..... سعد - نجیب (قرن ششم هجری)
- ۱۳۳..... سعد - وِزّاق (۵۶۸ هـ)
- ۱۳۳..... سعید - انصاری (۴۹۴ - ۵۶۹ هـ)
- ۱۳۴..... سعید - حکیم (قرن ششم هجری)
- ۱۳۴..... سعید - راوندی (۵۷۳ هـ)
- ۱۳۵..... سعید - طائی (قرن ششم هجری)
- ۱۳۵..... سلامه - کفرطابی (م ۵۳۳ هـ)
- ۱۳۶..... سلطان حسین جهان سوز
- ۱۳۶..... سلطان - مقدسی (۴۴۲ - ۵۲۵ هـ)
- ۱۳۶..... سلمان - انصاری (م ۵۱۲ هـ)
- ۱۳۷..... سلیمان - سبائی (م ۵۲۸ هـ)
- ۱۳۷..... سلیمان - همدانی (۵۵۴ - ۵۹۹ هـ)
- ۱۳۷..... سماپی مروزی
- ۱۳۷..... سمعانی
- ۱۳۷..... سموأل - مغربی (۵۷۰ هـ)
- ۱۳۸..... سنائی
- ۱۳۸..... سنجری - خراسانی (قرن ششم هجری)
- ۱۳۸..... سوزنی سمرقندی
- ۱۳۸..... سهروردی
- ۱۳۸..... سهل - اصفهانی (م ۵۴۳ هـ)
- ۱۳۸..... سهیلی
- ۱۳۸..... سید حسن غزنوی
- ۱۳۸..... شاکر بن خلیل (زنده در ۵۵۷ هـ)
- ۱۳۸..... شاه سنجان
- ۱۳۸..... شجاع - سهروردی (۴۳۰ - ۵۰۷ هـ)
- ۱۳۹..... شریح - رویانی (م ۵۰۵ هـ)
- ۱۳۹..... شعیب - اندلسی (۵۹۰ هـ)
- ۱۳۹..... شفروه
- ۱۳۹..... شمالی دهستانی خراسانی (قرن ششم هجری)
- ۱۴۰..... شمس الدین خاله

عبدالله - شَترینی (۴۴۴ - ۵۲۲هـ).....	۱۵۸	ظاهر - غزنوی (زنده در ۵۶۱هـ).....	۱۴۹
عبدالله - شهرزوری (۴۶۵ - ۵۱۱هـ).....	۱۵۹	ظفر - همدانی (در قرن ششم هجری).....	۱۴۹
عبدالله - شیبانی (م ۵۳۰هـ).....	۱۵۹	ظهیر.....	۱۴۹
عبدالله - صعی (حدود ۴۷۵ - ۵۵۳هـ).....	۱۵۹	ظهیر.....	۱۴۹
عبدالله - صفار (۵۰۸ - ۶۰۰هـ).....	۱۵۹	ظهیرالدین سرخسی.....	۱۴۹
عبدالله - طوسی (۴۸۷ - ۵۷۸هـ).....	۱۶۰	ظهیرالدین - سرخسی (قرن ششم هجری).....	۱۴۹
عبدالله - عَکبری (م ۵۱۰هـ).....	۱۶۰	ظهیرالدین سیستانی.....	۱۴۹
عبدالله - فارقی (م ۵۹۰هـ).....	۱۶۰	ظهیرالدین غزنوی.....	۱۴۹
عبدالله - قزوینی (م ۵۸۲هـ).....	۱۶۱	ظهیری سمرقندی.....	۱۴۹
عبدالله - قصری (م ۵۳۸هـ).....	۱۶۱	عاشر - انصاری (۴۸۴ - ۵۶۹هـ).....	۱۵۰
عبدالله - لعفی (م حدود ۵۰۵هـ).....	۱۶۱	عالی - غزنوی (م ۵۸۲هـ).....	۱۵۰
عبدالله - مرندي (۴۸۲ - ۵۴۱هـ).....	۱۶۲	عباس - عساری (۴۶۰ - ۵۴۹هـ).....	۱۵۱
عبدالله - مشهدی (زنده در ۵۷۸هـ).....	۱۶۲	عباسه.....	۱۵۱
عبدالله - مقدسی (۴۴۹ - ۵۸۲ق).....	۱۶۲	عبدالله - ازجی (م ۵۹۳هـ).....	۱۵۱
عبدالله - مقدسی (۵۵۹ - ۵۸۶هـ).....	۱۶۳	عبدالله - اشیری (م ۵۶۱هـ).....	۱۵۲
عبدالله - یابری (م ۵۱۷هـ).....	۱۶۳	عبدالله - اصفه‌دی (م ۵۹۱هـ).....	۱۵۲
عبدالله - یمنی (م ۵۵۰هـ).....	۱۶۴	عبدالله - اندلسی (م ۵۴۹هـ).....	۱۵۳
عبدالله - یمنی (م ۵۵۳هـ).....	۱۶۴	عبدالله - بغدادی (م ۵۳۳هـ).....	۱۵۳
عبدالجبار - ازدی (۴۴۷ - ۵۲۷هـ).....	۱۶۴	عبدالله - بغدادی (۵۰۴ - ۵۷۶هـ).....	۱۵۳
عبدالجبار - اموی (۴۵۰ - ۵۱۶هـ).....	۱۶۵	عبدالله - بغدادی (۴۹۲ - ۵۶۷هـ).....	۱۵۳
عبدالجبار - خَرَقی (۴۷۷ - ۵۵۳هـ).....	۱۶۵	عبدالله - بغدادی (۴۶۴ - ۵۴۱هـ).....	۱۵۴
عبدالجبار - مُعافری (م ۵۶۶هـ).....	۱۶۶	عبدالله بن حسین (م حدود ۶۰۰هـ).....	۱۵۵
عبدالجلیل - رازی (قرن ششم هجری).....	۱۶۶	عبدالله - تاذلی (۵۱۱ - ۵۹۷هـ).....	۱۵۵
عبدالجلیل - قزوینی (زنده در حدود ۵۶۶هـ).....	۱۶۶	عبدالله - تُجیبی (م حدود ۵۹۰هـ).....	۱۵۵
عبدالحق - ایوردی (م ۵۴۲هـ).....	۱۶۸	عبدالله - تُجیبی (م ۵۰۲هـ).....	۱۵۵
عبدالحق - اشیلی (۵۱۰ - ۵۸۲هـ).....	۱۶۸	عبدالله - حجاری (۵۸۴ق).....	۱۵۶
عبدالحق - مُحاریبی (۴۸۱ - ۵۴۱هـ).....	۱۶۹	عبدالله - حلبی (۵۳۱ - ۵۹۷هـ).....	۱۵۶
عبدالخالق - شَحامی (۴۷۵ - ۵۴۹هـ).....	۱۶۹	عبدالله - خرقی (۴۹۰ - ۵۷۹هـ).....	۱۵۷
عبدالخالق - طرابلسی (حدود ۵۰۰ - ۵۶۴هـ).....	۱۷۰	عبدالله - دمشق‌ی (۴۹۲ - ۵۸۵هـ).....	۱۵۷
عبدالخالق - غَجدوانی (م ۵۷۵هـ).....	۱۷۰	عبدالله - سامری (۴۸۵ - ۵۴۵هـ).....	۱۵۸

- عبدالرافع - هروی (قرن ششم هجری)..... ۱۷۰
- عبدالرحمان - ابن حاج (بعد از ۵۴۰ هـ)..... ۱۷۱
- عبدالرحمان - انباری (۵۱۳ - ۵۷۷ هـ)..... ۱۷۱
- عبدالرحمان - انصاری (۵۰۴ - ۵۸۴ هـ)..... ۱۷۲
- عبدالرحمان - انصاری (۴۵۴ - ۵۲۳ هـ)..... ۱۷۳
- عبدالرحمان - بجائی (زنده در ۵۹۹ هـ)..... ۱۷۳
- عبدالرحمان - بوشنجی (۴۷۰ - ۵۴۸ هـ)..... ۱۷۳
- عبدالرحمان - حلوانی (۴۹۰ - ۵۴۶ هـ)..... ۱۷۴
- عبدالرحمان - خازن (زنده در ۵۲۵ هـ)..... ۱۷۴
- عبدالرحمان - خطیب مغربی (م ۵۹۷ هـ)..... ۱۷۵
- عبدالرحمان - سلمی (۵۰۲ - ۵۸۷ هـ)..... ۱۷۵
- عبدالرحمان - سهیلی (۵۰۸ - ۵۸۱ هـ)..... ۱۷۵
- عبدالرحمان - صِقْلَی (۴۲۲ - ۵۱۶ هـ)..... ۱۷۶
- عبدالرحمان - طبری (۴۶۳ - ۵۳۱ هـ)..... ۱۷۶
- عبدالرحمان - غرناطی (۵۷۶ هـ)..... ۱۷۷
- عبدالرحمان - فامی (۴۷۲ - ۵۴۶ هـ)..... ۱۷۷
- عبدالرحمان - قرشی (۵۱۰ - ۵۹۷ هـ)..... ۱۷۷
- عبدالرحمان - قرطبی (۵۱۹ - ۵۸۵ هـ)..... ۱۷۹
- عبدالرحمان - قرطبی (۴۳۳ - ۵۲۰ هـ)..... ۱۸۰
- عبدالرحمان - کاتب الامیر (وفات ۵۹۳ هـ)..... ۱۸۰
- عبدالرحمان - کرمانی (۴۵۷ - ۵۴۳ هـ)..... ۱۸۱
- عبدالرحمان - مقابری (۴۸۰ - ۵۶۱ هـ)..... ۱۸۱
- عبدالرحمان - نیهی (۵۴۸ هـ)..... ۱۸۱
- عبدالرحیم - حاجی (م ۵۶۶ هـ)..... ۱۸۲
- عبدالرحیم - عسقلانی (۵۲۹ - ۵۹۶ هـ)..... ۱۸۲
- عبدالرحیم - عطار (۴۸۳ - ۵۴۸ هـ)..... ۱۸۳
- عبدالرحیم - قُشیری (وفات ۵۱۴ هـ)..... ۱۸۴
- عبدالرحیم - قیسی (۴۷۳ - ۵۶۵ هـ)..... ۱۸۴
- عبدالرحیم - مَزَنی (م ۵۶۵ هـ)..... ۱۸۴
- عبدالرشید - وُلُو الجی (۴۶۷ - ۵۴۰ هـ)..... ۱۸۴
- عبدالسلام - اندرسفانی (نیمه دوم قرن ششم هجری)..... ۱۸۵
- عبدالسلام - لخمی (م ۵۳۶ هـ)..... ۱۸۵
- عبدالسید - زیتونی (م ۵۴۲ هـ)..... ۱۸۶
- عبدالصمد - جِیانی (زنده در ۵۳۵ هـ)..... ۱۸۶
- عبدالعزیز - اشبیلی (۴۹۸ - پس از ۵۶۰ هـ)..... ۱۸۶
- عبدالعزیز - دورقی (م ۵۲۴ هـ)..... ۱۸۷
- عبدالعزیز - نسفی (۵۳۳ هـ)..... ۱۸۷
- عبدالغافر - فارسی (۴۵۱ - ۵۲۹ هـ)..... ۱۸۸
- عبدالغفار - شیروی (۴۱۴ - ۵۱۰ هـ)..... ۱۸۸
- عبدالغفور - کَرْدَری (وفات ۵۶۲ هـ)..... ۱۸۹
- عبدالغنی - جَمَاعِیَلی (۵۴۱ - ۶۰۰ هـ)..... ۱۸۹
- عبدالقادر - گیلانی (۴۷۰ - ۵۶۲ هـ)..... ۱۹۰
- عبدالقاهر - سهروردی (۴۹۰ - ۵۶۳ هـ)..... ۱۹۱
- عبدالقاهر - شهرزوری (۵۳۷ - ۵۷۱ هـ)..... ۱۹۲
- عبدالکریم - اِخیمی (م ۵۷۶ هـ)..... ۱۹۲
- عبدالکریم - بیارینی (۴۴۶ یا ۴۷۶ - ۵۴۷ هـ)..... ۱۹۲
- عبدالکریم - سمعانی (۵۰۶ - ۵۶۲ هـ)..... ۱۹۲
- عبدالکریم - کریمی (قرن ششم هجری)..... ۱۹۳
- عبداللطیف - خجندی (۵۳۵ - ۵۸۰ هـ)..... ۱۹۴
- عبدالمجید - عَهری (قرن ششم هجری)..... ۱۹۴
- عبدالمجید - فهری (م ۵۲۷ هـ)..... ۱۹۴
- عبدالمجید - هروی (پیش از ۴۶۰ - ۵۳۷ هـ)..... ۱۹۵
- عبدالمغیث - حربی (۵۰۵ - ۵۸۳ هـ)..... ۱۹۵
- عبدالملک - ایادی (بین ۴۸۴ تا ۴۸۷ - ۵۵۷ هـ)..... ۱۹۶
- عبدالملک - باجی (حدود ۵۳۵ - بعد ۵۹۴ هـ)..... ۱۹۷
- عبدالملک - درکانی (م ۵۷۳ هـ)..... ۱۹۸
- عبدالملک - دیلمی (قرن ششم هجری)..... ۱۹۸
- عبدالملک - غافقی (م ۵۳۹ هـ)..... ۱۹۸
- عبدالملک - مروانی (قرن ششم هجری)..... ۱۹۹
- عبدالملک - معافی (حیات ۵۰۴ هـ)..... ۱۹۹

- عبدالملک - وراق (حیات ۵۵۵هـ)..... ۱۹۹
- عبدالمنعم - حرانی (۵۰۰ - ۵۹۶هـ)..... ۱۹۹
- عبدالمنعم - غرناطی (۵۲۵ - ۵۹۷هـ)..... ۱۹۹
- عبدالمنعم - فراوی (۴۹۷ - ۵۸۷هـ)..... ۲۰۰
- عبدالواحد - آمدی (م حدود ۵۵۰هـ)..... ۲۰۰
- عبدالواحد - رویانی (۴۱۵ - ۵۰۲هـ)..... ۲۰۱
- عبدالواحد - ولاشجردی (۴۴۰ - ۵۰۲هـ)..... ۲۰۱
- عبدالواسع - جبلی (حدود ۴۸۰ - ۵۴۵هـ)..... ۲۰۲
- عبدالوهاب - انماطی (۴۶۲ - ۵۳۸هـ)..... ۲۰۲
- عبدالوهاب - شیرازی (م ۵۳۶هـ)..... ۲۰۳
- عبدالوهاب - صابونی (۴۸۲ - ۵۵۶هـ)..... ۲۰۳
- عبیدالله - ابهری (حدود ششصد هجری)..... ۲۰۴
- عبیدالله - اصفهانی (۴۶۳ - ۵۱۷هـ)..... ۲۰۴
- عبیدالله - بغدادی (۵۲۷ - ۵۷۸هـ)..... ۲۰۵
- عبیدالله - تمیمی (۵۴۱ - ۵۹۹هـ)..... ۲۰۵
- عبیدالله - حضرمی (۴۸۹ - ۵۵۰هـ)..... ۲۰۶
- عبیدالله - مغربی (۴۸۶ - ۵۴۹هـ)..... ۲۰۶
- عتیق - انصاری (م ۵۳۸هـ)..... ۲۰۷
- عثمان - بنجدیهی (۴۳۵ - ۵۲۶هـ)..... ۲۰۷
- عثمان - خزرچی (م حدود ۵۷۰هـ)..... ۲۰۷
- عثمان - سلالجی (م ۵۷۴هـ)..... ۲۰۸
- عثمان - غزنوی (حدود ۴۷۴ - ۵۴۴هـ)..... ۲۰۸
- عثمانی - بلطی (۵۲۴ - ۵۹۹هـ)..... ۲۰۹
- عجلی (قرن ششم یا اندکی پیش از آن)..... ۲۰۹
- عدنان - بغدادی (م ۵۴۸هـ)..... ۲۰۹
- عدی - هکاری (حدود ۴۷۰ - ۵۵۸هـ)..... ۲۱۰
- عراقی..... ۲۱۰
- عروزی سمرقندی..... ۲۱۰
- عزالدین - اصفهانی (قرن ششم هجری)..... ۲۱۰
- عزیز - رافعی (قرن ششم هجری)..... ۲۱۱
- عطاف - آلوسی (م ۴۹۴ - ۵۵۷هـ)..... ۲۱۱
- عفیف - یهودی (زنده در ۵۸۴هـ)..... ۲۱۲
- علاء الدین سمرقندی..... ۲۱۲
- علاء الدین غوری..... ۲۱۲
- علاءالملک - جامی (قرن ششم هجری)..... ۲۱۲
- علی - اسپجانی (۴۵۴ - ۵۳۵هـ)..... ۲۱۲
- علی - اشبیلی (م ۵۱۴هـ)..... ۲۱۲
- علی - انصاری (پس از ۴۹۰ - ۵۶۷هـ)..... ۲۱۳
- علی - انصاری (۵۲۳ - ۵۹۸هـ)..... ۲۱۳
- علی - انوری (م ۵۸۳هـ)..... ۲۱۴
- علی - اوشی (م ۵۷۵هـ)..... ۲۱۵
- علی - باجسرائی (م ۵۸۸هـ)..... ۲۱۵
- علی - باقولی (م پس از ۵۳۵هـ)..... ۲۱۵
- علی - بطائحی (۴۹۰ - ۵۷۲هـ)..... ۲۱۶
- علی - بغدادی (زنده بین سالهای ۵۷۴ - ۵۸۷هـ)..... ۲۱۶
- علی - بغدادی (۵۹۴ هـ)..... ۲۱۷
- علی - بگری (زنده در قرن ششم هجری)..... ۲۱۷
- علی - بلنسی (حدود ۴۹۰ - حدود ۵۳۰هـ)..... ۲۱۸
- علی - بلنسی (حدود ۵۱۰ - ۵۷۱هـ)..... ۲۱۸
- علی بن حسن (قرن ششم هجری)..... ۲۱۹
- علی - بیاضی (قرن ششم هجری)..... ۲۱۹
- علی - بیهقی (حدود ۴۹۰ - ۵۶۵هـ)..... ۲۱۹
- علی - بیهقی (قرن ششم هجری)..... ۲۲۱
- علی - تلمسانی (م ۵۵۷هـ)..... ۲۲۱
- علی - جذامی (۴۴۱ - ۵۳۲هـ)..... ۲۲۱
- علی - جعفری (قرن ششم هجری)..... ۲۲۱
- علی - جوینی (قرن ششم هجری)..... ۲۲۲
- علی - حجازی (م ۵۴۶هـ)..... ۲۲۲
- علی - حرّانی (۵۱۱ - ۵۵۶هـ)..... ۲۲۲
- علی - حلبی (قرن ششم هجری)..... ۲۲۳

- ۲۳۶ علی - متیطی (م ۵۷۰هـ) ۲۲۳ علی - حیدره (م ۵۹۹هـ)
 ۲۳۶ علی - محاربی (م ۵۸۹هـ) ۲۲۳ علی - خبازی (م قرن ۶ هجری)
 ۲۳۷ علی - مرغینانی (م ۵۰۶هـ) ۲۲۳ علی - خباقی (م ۵۱۹هـ)
 ۲۳۷ علی - مرغینانی (۵۳۰ - ۵۹۳هـ) ۲۲۴ علی - خزاعی (م. پس از ۵۸۵هـ)
 ۲۳۷ علی - مروزی (۴۹۵ - ۵۳۶هـ) ۲۲۴ علی - دمشقی (۴۹۹ - ۵۷۱هـ)
 ۲۳۸ علی - مصری (بیش از ۵۵۰هـ) ۲۲۶ علی - رازی (م ۵۹۸هـ)
 ۲۳۹ علی - مصری (م ۵۱۵هـ) ۲۲۶ علی - راوندی (حیات ۵۸۹هـ)
 ۲۳۹ علی - معزی (قرن ششم هجری) ۲۲۷ علی - زاغونی (۴۵۵ - ۵۲۷هـ)
 ۲۳۹ علی - ملیکی (۵۸۴هـ) ۲۲۸ علی - زهری (۴۹۰ - ۵۶۷هـ)
 ۲۳۹ علی - ندیم (م ۵۱۷هـ) ۲۲۸ علی - زینبی (۴۷۷ - ۵۴۳هـ)
 ۲۳۹ علی - نسیب (۴۲۴ - ۵۰۸هـ) ۲۲۸ علی - سعدی (۴۳۳ - ۵۱۵هـ)
 ۲۴۰ علی - نظام الدین (قرن ششم هیئت) ۲۲۹ علی - سیفی (قرن ششم هجری)
 ۲۴۰ علی - وهقی (قرن ششم هجری) ۲۲۹ علی - شروانی (زنده در ۵۴۱هـ)
 ۲۴۰ علی - هذلی (۴۲۸ - ۵۱۹هـ) ۲۳۰ علی - شریشی (۵۰۸ - ۵۸۳هـ)
 ۲۴۱ علی - یمنی (م ۵۵۷هـ) ۲۳۰ علی - صنهاجی (م ۵۸۵هـ)
 ۲۴۱ عماد اصفهانی ۲۳۰ علی - ظفری (۴۳۱ - ۵۱۳هـ)
 ۲۴۱ عماد الدین طبری ۲۳۱ علی - عبدری (۵۲۴ - ۵۹۹هـ)
 ۲۴۱ عماد الدین کاتب ۲۳۱ علی - عبدری (۵۰۸ - ۵۶۶هـ)
 ۲۴۱ عمادی - غزنوی (م ۵۸۳هـ) ۲۳۲ علی - عبدی (م ۵۹۶هـ)
 ۲۴۲ عماره - حسنی (وفات ۵۸۵هـ) ۲۳۲ علی - عبسی (۴۴۳ - ۵۵۳هـ)
 ۲۴۳ عماره - یمنی (۵۱۵ - ۵۶۹هـ) ۲۳۳ علی - عدوی (۵۴۴ - ۵۹۱هـ)
 ۲۴۳ عمر - اردبیلی (م ۵۷۰هـ) ۲۳۳ علی - عمرانی (حدود ۵۶۰هـ)
 ۲۴۴ عمر - ازدی (م ۵۷۹هـ) ۲۳۳ علی - غرناطی (۴۴۴ - ۵۲۸هـ)
 ۲۴۴ عمر - بخاری (۴۸۳ - ۵۳۶هـ) ۲۳۴ علی - فتحی (قرن ششم هجری)
 ۲۴۵ عمر - بدلیسی (م ۵۹۰هـ) ۲۳۴ علی - فزاری (۵۰۹ - ۵۵۲هـ)
 ۲۴۵ عمر - بزری (م ۵۶۰هـ) ۲۳۵ علی - فصیحی (م ۵۱۶هـ)
 ۲۴۵ عمر - بسطامی (۴۷۵ - ۵۶۲هـ) ۲۳۵ علی - فَنجکردی (حدود ۴۳۰ - ۵۱۲هـ)
 ۲۴۶ عمر - جنزی (م ۵۵۰هـ) ۲۳۶ علی - کوفی (ولادت ۵۳۶هـ)
 ۲۴۶ عمر - حمیدی (م ۵۵۹هـ) ۲۳۶ علی - مالطی (م ۵۳۷هـ)
 ۲۴۷ عمر - خیام (نیمه نخست قرن ۵ - ۵۱۷هـ) ۲۳۶ علی - مامطیری (قرن ششم هجری)

فرقدی خراسانی	۲۴۸	عمر - رازی (م ۵۵۹ هـ)	۲۴۸
فروزشاه	۲۴۸	عمر - زیدی (۴۴۲ - ۵۳۹ هـ)	۲۴۸
فریدالدین - خراسانی (قرن ششم هجری)	۲۴۹	عمر - ساوجی (م حدود ۵۴۰ هـ)	۲۴۹
فرید کاتب	۲۵۰	عمر - شیرازی (۴۴۹ - ۵۲۹ هـ)	۲۵۰
فرید مسعود - اجودهنی (زنده در ۵۸۴ هـ)	۲۵۱	عمر - صقلی (م ۵۰۱ هـ)	۲۵۱
فزار (قرن ششم هجری)	۲۵۱	عمر - عقیلی (م ۵۷۶ هـ)	۲۵۱
فضل الله - راوندی (م ۵۶۰ هـ)	۲۵۲	عمر - قضاغی (م حدود ۵۷۰ هـ)	۲۵۲
فضل بن احمد (زنده در ۵۵۸ هـ)	۲۵۲	عمر - میانشی (م ۵۸۱ هـ)	۲۵۲
فضل - بیهقی (قرن ششم هجری)	۲۵۳	عمر - میلی (زنده در حدود ششصد هجری)	۲۵۳
فضل - طبرسی (حدود ۴۷۰ - ۵۴۸ هـ)	۲۵۳	عمر - نسفی (۴۶۱ - ۵۳۷ هـ)	۲۵۳
فقیه سلطان	۲۵۴	عمر - اشیلی (م ۵۴۹ هـ)	۲۵۴
قاسم - حریری (۴۴۶ - ۵۱۵ هـ)	۲۵۴	عمر - ورسکی (م ۵۹۴ هـ)	۲۵۴
قاسم - حسنی (قرن ششم هجری)	۲۵۵	عمیق - بخاری (م ۵۵۱ هـ)	۲۵۵
قاسم - زنبی (۵۲۹ - ۵۶۳ هـ)	۲۵۵	عنبر - شیرازی (قرن ششم هجری)	۲۵۵
قاسم - شاطبی (۵۳۸ - ۵۹۰ هـ)	۲۵۵	عوض - شروانی (م پس از ۵۵۰ هـ)	۲۵۵
قاضی ابوطالب	۲۵۵	عتاش - عبدی (م ۵۸۵ هـ)	۲۵۵
قاضی اعز	۲۵۶	عیاض - یحصبی (۴۷۶ - ۵۴۴ هـ)	۲۵۶
قاضی خان	۲۵۷	عیسی - ترکی (۵۸۴ هـ)	۲۵۷
قاضی عیاض	۲۵۷	عیسی - جیلانی (م ۵۷۳ هـ)	۲۵۷
قاضی فاضل	۲۵۷	عیسی - طرفی (حوالی ششصد هجری)	۲۵۷
قاضی مهذب	۲۵۷	غرس الدوله	۲۵۷
قسوره - عجلی (زنده در نیمه اول سده ششم هجری)	۲۵۷	غزالی	۲۵۷
قطب الدین راوندی	۲۵۷	غیث - صوری (۴۴۳ - ۵۰۹ هـ)	۲۵۷
قطب الدین نیشابوری	۲۵۸	فادشاه - راوندی (م ۵۱۹ هـ)	۲۵۸
قوامی	۲۵۸	فتال	۲۵۸
قوامی - خوافی (زنده تا اواخر قرن ششم هجری)	۲۵۸	فتح - قیسی (۴۸۰ - ۵۲۸ هـ)	۲۵۸
قوامی - رازی (اواخر قرن پنجم - پیش از ۵۶۰ هـ)	۲۵۹	فتیان - حرانی (۵۱۳ - ۵۶۳ هـ)	۲۵۹
کافی بخارایی	۲۵۹	فخر آور - قمی (قرن ششم هجری)	۲۵۹
کبود جامه	۲۵۹	فرامرز - علاءالدوله (زنده در ۵۱۶ هـ)	۲۵۹
کوشکی - قاینی (پس از ۵۵۲ هـ)	۲۶۰	فراء	۲۶۰

- کیکاوس - دیلمی (قرن ششم هجری) ۲۶۸
- لطف‌الله - نیشابوری (قرن ششم هجری) ۲۶۹
- مالک - فاسی (م ۵۵۳هـ) ۲۶۹
- ماه خاتون - گنجوی (قرن ششم هجری) ۲۶۹
- مبارک - أزجی (۴۷۵ - ۵۴۹هـ) ۲۷۰
- مبارک - حداد (۵۰۹ - ۵۹۶هـ) ۲۷۱
- مبارک - شهرزوری (۴۶۲ - ۵۵۰هـ) ۲۷۱
- مبارک - ظفری (۴۹۵ یا ۴۹۰ - ۵۴۳هـ) ۲۷۲
- مجبر - صقلی (پیش از ۵۴۰هـ) ۲۷۳
- مجدالدین سرخکتی ۲۷۳
- مجدالدین - عزیزی (قرن ششم هجری) ۲۷۳
- مجدالدین - نسوی (قرن ششم هجری) ۲۷۳
- مجدود - غزنوی (۴۷۳ - ۵۳۵هـ) ۴۷۳
- مجلّی - ارسوفی (م ۵۵۰هـ) ۲۷۵
- مجیرالدین - بیلقانی (م ۵۸۶هـ) ۲۷۵
- محسن - حمصی (۵۴۳هـ) ۲۷۶
- محمّد - کلّوذانی (۴۳۲ - ۵۱۰هـ) ۲۷۶
- محمد - ابن ترکان (م ۵۵۳هـ) ۲۷۷
- محمد - ابن حمدون (۴۹۵ - ۵۶۲هـ) ۲۷۷
- محمد - ابن سعد (حیات ۵۱۶هـ) ۲۷۷
- محمد - ابن ضجه (۵۷۲هـ) ۲۷۷
- محمد - ابن فاطر (قرن ۶هـ) ۲۷۸
- محمد - ابو غالب (م ۵۹۷هـ) ۲۷۸
- محمد - ابیوردی (م ۵۰۷هـ) ۲۷۸
- محمد - اخسیکتی (م ۵۲۲هـ) ۲۷۹
- محمد - ادریسی (۴۹۳ - ۵۶۰هـ) ۲۷۹
- محمد - ارسابندی (م ۵۱۲هـ) ۲۸۰
- محمد - ارغیانی (۴۵۴ - ۵۲۸هـ) ۲۸۱
- محمد - اسبیجایی (قرن ششم هجری) ۲۸۱
- محمد - اسفراینی (۴۷۴ - ۵۳۸هـ) ۲۸۱
- محمد - اسماعیلی (م ۵۸۴هـ) ۲۸۲
- محمد - اُسَمندی (۴۸۸ - ۵۵۲هـ) ۲۸۲
- محمد - اشبیلی (م ۵۴۳هـ) ۲۸۳
- محمد - اشتري (زنده در ۵۰۶هـ) ۲۸۳
- محمد - اصفهانی (م ۵۷۹هـ) ۲۸۴
- محمد - اصفهانی (م ۵۸۸هـ) ۲۸۴
- محمد - اعور (قرن ششم هجری) ۲۸۵
- محمد - افطسی (م. پس از ۵۱۰هـ) ۲۸۵
- محمد - اقلیدی (۴۴۰ - ۵۰۷هـ) ۲۸۵
- محمد - البیری (۴۵۷ - ۵۳۷هـ) ۲۸۶
- محمد - اموی (م ۵۴۳هـ) ۲۸۶
- محمد - اموی (۵۰۲ - ۵۷۵هـ) ۲۸۶
- محمد - انباری (۵۰۷ - ۵۹۶هـ) ۲۸۷
- محمد - اندلسی (م ۵۴۹هـ) ۲۸۸
- محمد - انصاری (م. حدود ۵۶۵هـ) ۲۸۸
- محمد - انصاری (زنده در ۵۱۲هـ) ۲۸۸
- محمد - انصاری (۵۰۱ - ۵۸۶هـ) ۲۸۸
- محمد - اوانی (م ۵۵۷هـ) ۲۸۹
- محمد - اوریولی (م ۵۲۰هـ) ۲۸۹
- محمد - ایادی (۵۰۷ - ۵۹۵هـ) ۲۹۰
- محمد - ایلاقی (م ۵۳۶هـ) ۲۹۰
- محمد - بحرانی (م ۵۸۵هـ) ۲۹۱
- محمد - بخارائی (قرن ششم هجری) ۲۹۱
- محمد - بخاری (زنده در پانصد هجری قمری) ۲۹۲
- محمد - بخاری (م ۵۴۶هـ) ۲۹۲
- محمد - بَرّوی (۵۱۷ - ۵۶۷هـ) ۲۹۲
- محمد - بَرّاز (۴۸۳ - ۵۶۵هـ) ۲۹۳
- محمد - بغدادی (۵۵۸هـ) ۲۹۴
- محمد - بغدادی (م ۵۵۲هـ) ۲۹۴
- محمد - بغدادی (م ۵۱۷هـ) ۲۹۴

۳۰۶..... محمد - جونی (۴۴۹ - ۵۳۰ هـ)	۲۹۴..... محمد - بغدادی (۵۲۳ - ۵۹۷ هـ)
۳۰۶..... محمد - جَیانی (۴۹۲ - ۵۶۳ هـ)	۲۹۵..... محمد - بغدادی (۴۷۵ - ۵۵۲ هـ)
۳۰۷..... محمد - جَیانی (۴۸۱ - ۵۴۴ هـ)	۲۹۵..... محمد - بغدادی (۵۱۵ هـ)
۳۰۷..... محمد - حازمی (م ۵۴۸ - ۵۸۴ هـ)	۲۹۶..... محمد - بغدادی (۴۹۴ - ۵۷۶ هـ)
۳۰۸..... محمد - حاکمی (م ۵۳۱ هـ)	۲۹۶..... محمد - بغدادی (۴۵۷ - ۵۲۷ هـ)
۳۰۸..... محمد - حجری (۴۸۴ - ۵۶۳ هـ)	۲۹۷..... محمد - بَقّالی (حدود ۴۹۰ - ۵۶۲ هـ)
۳۰۹..... محمد - حَدادی (قرن ششم هجری)	۲۹۷..... محمد - بلخی (قرن ششم هجری)
۳۰۹..... محمد - حَرَانی (م ۴۸۴ - ۵۶۰ هـ)	۲۹۸..... محمد - بلخی (م ۵۳۸ هـ)
۳۰۹..... محمد - حسینی (قرن ششم هجری)	۲۹۸..... محمد - بلخی (۴۸۰ - ۵۷۳ هـ)
۳۱۰..... محمد - حسینی (قرن ششم هجری)	۲۹۹..... محمد - بَلْغی (۴۵۴ - ۵۱۲ هـ)
۳۱۰..... محمد - حضرمی (م حدود ۵۶۰ هـ)	۲۹۹..... محمد - بلنسی (۵۱۳ - ۵۸۶ هجری)
۳۱۰..... محمد - حکیمی (۴۸۴ - ۵۶۷ هـ)	۳۰۰..... محمد - بَلّوی (م ۵۵۹ هـ)
۳۱۱..... محمد - حلبی (م ۵۸۲ هـ)	۳۰۰..... محمد بن مشهدی
۳۱۱..... محمد - حلوانی (۴۳۹ - ۵۰۵ هـ)	۳۰۰..... محمد - بوری (م ۵۷۶ هـ)
۳۱۱..... محمد - حلی (۵۱۵ - ۵۹۷ هـ)	۳۰۰..... محمد - تبریزی (۵۹۲ هـ)
۳۱۲..... محمد - حَلّی (۴۸۶ - ۵۵۰ هـ)	۳۰۰..... محمد - تجیبی (م ۵۹۱ هـ)
۳۱۲..... محمد - حلی (۵۴۳ - ۵۹۸ هـ)	۳۰۱..... محمد - تجیبی (۴۵۸ - ۵۲۹ هـ)
۳۱۴..... محمد - حمدانی (قرن ششم هجری)	۳۰۱..... محمد - تنوخی (پس از ۴۷۰ - ۵۴۰ هـ)
۳۱۴..... محمد - حموی (زنده در ۵۵۹ هـ)	۳۰۱..... محمد - تنوخی (زنده در ۵۹۹ هـ)
۳۱۴..... محمد - حَمَوی (زنده در ۵۷۷ هـ)	۳۰۱..... محمد - تنوخی (۴۸۳ - ۵۵۶ هـ)
۳۱۵..... محمد - خالدی (۴۷۸ - ۵۴۸ هـ)	۳۰۲..... محمد - جاوانی (۴۶۸ - ۵۶۱ هـ)
۳۱۶..... محمد - خاورانی (حیات ۵۷۱ هـ)	۳۰۲..... محمد - جذامی (م ۵۳۸ هـ)
۳۱۶..... محمد - خوبشانی (۵۱۰ - ۵۸۷ هـ)	۳۰۳..... محمد - جرجانی (قرن ششم هجری)
۳۱۷..... محمد - خجندی (حیات ۵۸۳ هـ)	۳۰۳..... محمد - جَصّانی (۴۸۴ - حدود ۵۷۰ هـ)
۳۱۷..... محمد - خجندی (م ۵۵۲ هـ)	۳۰۳..... محمد - جعفری (قرن ششم هجری)
۳۱۸..... محمد - خَدَب (۵۱۲ - ۵۸۰ هـ)	۳۰۳..... محمد - جفنی (م ۵۸۴ هـ)
۳۱۸..... محمد - خرقی (۴۶۹ - ۵۵۳ هـ)	۳۰۴..... محمد - جَنْزِی (۴۷۶ - ۵۴۸ هـ)
۳۱۹..... محمد - خوارزمی (حدود ۵۱۰ هـ)	۳۰۴..... محمد - جَوّانی (۵۲۵ - ۵۸۸ هـ)
۳۱۹..... محمد - خوارزمی (حیات ۵۸۸ هـ)	۳۰۵..... محمد - جوهری (زنده در ۵۹۲ هـ)
۳۲۰..... محمد - خیراخری (م. پس از ۵۱۸ هـ)	۳۰۵..... محمد - جوهری (۴۶۰ - ۵۳۱ هـ)

- ۳۲۵..... محمد - سمرقندی (م ۵۵۵۶هـ)
- ۳۲۵..... محمد - سمرقندی (م ۵۳۷هـ)
- ۳۳۶..... محمد - سمعانی (۴۶۶ - ۵۱۰هـ)
- ۳۳۶..... محمد - سوزنی (م ۵۶۹هـ)
- ۳۳۷..... محمد - شاشی (۴۲۹ - ۵۰۷هـ)
- ۳۳۸..... محمد - شاطبی (۴۸۲ - ۵۴۷هـ)
- ۳۳۸..... محمد - شذونی (م ۵۲۱هـ)
- ۳۳۹..... محمد - شرعی (۴۹۱ - ۵۷۳هـ)
- ۳۳۹..... محمد - شفروه (م ۵۹۸هـ)
- ۳۴۰..... محمد - شلبی (۴۴۰ - ۵۰۱هـ)
- ۳۴۰..... محمد - شترینی (م ۵۴۹هـ)
- ۳۴۱..... محمد - شهرستانی (۴۷۹ - ۵۴۸هـ)
- ۳۴۲..... محمد - صائغ (قرن ششم هجری)
- ۳۴۲..... محمد - صائغ (م ۵۹۸هـ)
- ۳۴۲..... محمد - صائغ (۴۷۲ - ۵۵۳هـ)
- ۳۴۲..... محمد - صدفی (۴۲۸ - ۵۰۹هـ)
- ۳۴۲..... محمد - صقلی (۴۹۷ - ۵۶۵هـ)
- ۳۴۳..... محمد - طائی (۴۷۵ - ۵۵۵هـ)
- ۳۴۴..... محمد - طبری (زنده در ۵۵۳هـ)
- ۳۴۴..... محمد - طُزْطُوشی (۴۵۱ - ۵۲۰هـ)
- ۳۴۵..... محمد - طلحی (حدود ۵۰۰ - ۵۲۶هـ)
- ۳۴۵..... محمد - طَلْنِطْلِي (م ۵۰۱هـ)
- ۳۴۶..... محمد - طوسی (حیات ۵۵۵هـ)
- ۳۴۶..... محمد - طوسی (م پس از ۵۶۰هـ)
- ۳۴۷..... محمد - طوسی (م ۵۷۰هـ)
- ۳۴۷..... محمد - طوسی (۴۸۶ - ۵۷۳هـ)
- ۳۴۸..... محمد - ظهیری (زنده در حدود ۶۰۰هـ)
- ۳۴۹..... محمد - عامری (۴۶۹ - ۵۳۰هـ)
- ۳۴۹..... محمد - عباسی (حدود ۴۱۵ - ۵۰۹هـ)
- ۳۵۰..... محمد - عبدری (م ۵۶۷هـ)
- ۳۲۰..... محمد - دَبَّاس (۴۵۴ - ۵۳۹هـ)
- ۳۲۰..... محمد - دَقَّاق (حدود ۴۳۰ - ۵۱۶هـ)
- ۳۲۱..... محمد - دقایقی (قرن ششم هجری)
- ۳۲۱..... محمد - دمشقی (م ۵۶۳هـ)
- ۳۲۱..... محمد - دیلمی (زنده در ۵۸۹هـ)
- ۳۲۲..... محمد - دیناری (قرن ششم هجری)
- ۳۲۲..... محمد - ذَکِّي (۴۲۷ - ۵۱۶هـ)
- ۳۲۲..... محمد - رازی (زنده در سال ۵۸۶هـ)
- ۳۲۳..... محمد - رازی (م حدود ۵۲۵هـ)
- ۳۲۳..... محمد - رازی (۴۳۴ - ۵۲۵هـ)
- ۳۲۴..... محمد - رَحْبِي (۴۹۷ - ۵۷۷هـ)
- ۳۲۴..... محمد - رشیدی (وفات ۵۶۲هـ)
- ۳۲۵..... محمد - رَفَاء (۵۷۲هـ)
- ۳۲۵..... محمد - رقا (قرن ششم هجری)
- ۳۲۵..... محمد - زاغولی (۴۷۲ - ۵۵۹هـ)
- ۳۲۶..... محمد - زَبیدی (۴۶۰ - ۵۵۵هـ)
- ۳۲۶..... محمد - زعفرانی (۴۴۲ - ۵۱۷هـ)
- ۳۲۷..... محمد - زوزنی (قرن ۶هـ)
- ۳۲۷..... محمد - زهری (حدود ۵۳۲هـ)
- ۳۲۷..... محمد - سبط ابن تعاونی (۵۱۹ - ۵۸۴هـ)
- ۳۲۸..... محمد - سراجی (قرن ششم هجری)
- ۳۲۸..... محمد - سرخسی (م ۵۷۱هـ)
- ۳۲۹..... محمد - سرخکتی (زنده در ۵۹۷هـ)
- ۳۲۹..... محمد - سُرْخَکتی (م ۵۱۸هـ)
- ۳۲۹..... محمد - سَرْقُسطی (حدود ۴۶۲ - ۵۳۳هـ)
- ۳۳۱..... محمد - سَرَوِي (۴۸۸ - ۵۸۸هـ)
- ۳۳۲..... محمد - سعیدی (۴۲۰ - ۵۲۰هـ)
- ۳۳۲..... محمد - سلامی (۴۶۷ - ۵۵۰هـ)
- ۳۳۳..... محمد - سلجوقی (۴۷۴ - ۵۱۱هـ)
- ۳۳۴..... محمد - سمرقندی (م حدود ۵۴۰هـ)

- محمد - عبدری (م ۵۲۹هـ) ۳۵۱
- محمد - عجیبی (قرن ششم هجری) ۳۵۱
- محمد - عراقی (م ششصد هجری) ۳۵۱
- محمد - عراقی (۵۸۰هـ) ۳۵۲
- محمد - عکّی (م ۵۲۵هـ) ۳۵۳
- محمد - عماد (۵۹۷ - ۵۹۹هـ) ۳۵۳
- محمد - غنّتری (حدود ۵۶۰هـ) ۳۵۴
- محمد - غافقی (۵۱۸ - بعد از ۵۸۴هـ) ۳۵۵
- محمد - غافقی (م ۵۶۰هـ) ۳۵۵
- محمد - غافقی (۴۶۵ - ۵۴۰هـ) ۳۵۵
- محمد - غرس الدوله (۴۸۸ - ۵۴۵هـ) ۳۵۶
- محمد - غرناطی (۴۷۳ - ۵۶۵هـ) ۳۵۶
- محمد - غزالی (۴۵۰ - ۵۰۵هـ) ۳۵۷
- محمد - غزنوی (قرن ششم هجری) ۳۵۹
- محمد - غزنوی (قرن ششم هجری) ۳۶۰
- محمد - غزنوی (قرن ششم هجری) ۳۶۰
- محمد - غزنوی (م ۵۹۸هـ) ۳۶۰
- محمد - غزی (م ۵۴۶هـ) ۳۶۱
- محمد - غستانی (م ۵۳۶هـ) ۳۶۱
- محمد - فاسی (۵۰۰ - ۵۷۰هـ) ۳۶۱
- محمد - فامی (۴۲۷ - ۵۰۷هـ) ۳۶۱
- محمد - فخر (پس از ۵۰۶ یا ۵۶۰هـ) ۳۶۲
- محمد - فراوی (۴۴۱ - ۵۳۰هـ) ۳۶۲
- محمد - فراهی (قرن ششم هجری) ۳۶۳
- محمد - فزّاء (۴۹۴ - ۵۶۰هـ) ۳۶۳
- محمد - فرضی (م حدود ۵۶۰هـ) ۳۶۴
- محمد - فرضی (م ۵۹۲هـ) ۳۶۴
- محمد - فرغانی (م ۵۹۴هـ) ۳۶۴
- محمد - فرقدی (قرن ششم هجری) ۳۶۵
- محمد - فلکی (م ۵۷۷هـ) ۳۶۵
- محمد - فهری (م بعد از ۵۵۰هـ) ۳۶۵
- محمد - فهری (۴۹۶ - ۵۸۶هـ) ۳۶۶
- محمد - قاضی (م ۵۳۵هـ) ۳۶۶
- محمد - قایینی (قرن ششم هجری) ۳۶۶
- محمد - قرشی (۵۴۴ - ۵۹۹هـ) ۳۶۷
- محمد - قرطبی (م ۵۵۵هـ) ۳۶۷
- محمد - قرطبی (۴۵۰ - ۵۲۰هـ) ۳۶۸
- محمد - قرطبی (۵۲۰ - ۵۹۵هـ) ۳۶۸
- محمد - قُرطُبی (۴۸۹ - ۵۵۱هـ) ۳۷۱
- محمد - قضاعی (قرن ششم هجری) ۳۷۱
- محمد - قلانسی (م حدود ۵۵۰هـ) ۳۷۱
- محمد - قنطری (م حدود ۵۴۰هـ) ۳۷۲
- محمد - قیسی (حدود ۵۰۰ - ۵۸۱هـ) ۳۷۲
- محمد - قیسی (م ۵۴۰هـ) ۳۷۳
- محمد - قیسی (۴۷۳ - ۵۶۵هـ) ۳۷۴
- محمد - قیسی (۴۷۹ - ۵۶۷هـ) ۳۷۴
- محمد - گاشانی (۴۹۰ - ۵۵۲هـ) ۳۷۴
- محمد - کَرَجی (۴۵۸ - ۵۳۲هـ) ۳۷۵
- محمد - کرمانی (زنده در ۵۶۳هـ) ۳۷۵
- محمد - کرمانی (م ۵۶۵هـ) ۳۷۶
- محمد - کفَرطابی (م ۵۵۳هـ) ۳۷۶
- محمد - کلبی (م ۵۱۹هـ) ۳۷۶
- محمد - کلودانی (۵۰۰ - ۵۳۳هـ) ۳۷۷
- محمد - کمرانی (۴۳۷ - ۵۲۵هـ) ۳۷۷
- محمد - کنانی (م ۵۶۲هـ) ۳۷۷
- محمد - لَحْجی (۴۹۷ - ۵۷۶هـ) ۳۷۸
- محمد - لخمی (م حدود ۵۷۰هـ) ۳۷۸
- محمد - لخمی (م ۵۲۱هـ) ۳۷۹
- محمد - لخمی (۵۱۲ - ۵۸۵هـ) ۳۷۹
- محمد - لخمی (۵۰۷ - ۵۵۰هـ) ۳۷۹

۳۹۳	محمد - مقدسی (۴۴۸ - ۵۰۷ هـ)
۳۹۵	محمد - مکناسی (۴۹۴ - ۵۶۱ هـ)
۳۹۵	محمد - ملطیوی (حیات ۵۹۸ هـ)
۳۹۵	محمد - مواعینی (م حدود ۵۷۰ هـ)
۳۹۶	محمد - مولّد (م ۵۸۰ هـ)
۳۹۶	محمد - مهدوی (م ۵۹۵ هـ)
۳۹۶	محمد - مهری (م ۵۶۰ هـ)
۳۹۶	محمد - مهندس (حدود ۵۲۹ - ۵۹۹ هـ)
۳۹۷	محمد - میهنی (حیات ۵۷۴ هـ)
۳۹۷	محمد - نرسی (۴۲۴ - ۵۱۰ هـ)
۳۹۸	محمد - نظنزی (م حدود ۵۵۰ هـ)
۳۹۹	محمد - نوجابادی (م ۵۳۳ هـ)
۳۹۹	محمد - نیشابوری (قرن ششم هجری)
۳۹۹	محمد - نیشابوری (قرن ششم هجری)
۴۰۰	محمد - نیشابوری (م ۵۹۸ هـ)
۴۰۱	محمد - نیشابوری (م ۵۰۸ هـ)
۴۰۱	محمد - واسطی (۴۳۵ - ۵۲۱ هـ)
۴۰۲	محمد - واسطی (۵۱۹ - ۵۹۰ هـ)
۴۰۲	محمد - واسطی (۵۰۱ - ۵۹۲ هـ)
۴۰۳	محمد - وزان (۵۳۳ - ۵۹۸ هـ)
۴۰۳	محمد - وهرانی (م ۵۷۵ هـ)
۴۰۴	محمد - همدانی (بعد از ۴۴۰ - ۵۳۱ هـ)
۴۰۴	محمد - همدانی (م ۵۰۹ هـ)
۴۰۴	محمد - همدانی (۴۶۳ - ۵۲۱ هـ)
۴۰۵	محمد - همدانی (۵۲۹ - ۵۹۶ هـ)
۴۰۶	محمد - یحصبی (۵۹۵ هـ)
۴۰۶	محمد - یمینی (م ۵۴۴ هـ)
۴۰۷	محمود - اصفهانی (م ۵۸۵ هـ)
۴۰۷	محمود - اصفهانی (م ۵۰۸ هـ)
۴۰۸	محمود - اصفهانی (۴۵۸ - ۵۳۶ هـ)

۳۸۰	محمد - لخمی (۵۵۳ هـ)
۳۸۰	محمد - لفتوانی (۴۶۷ - ۵۳۳ هـ)
۳۸۰	محمد - ماردینی (۵۱۲ - ۵۹۴ هـ)
۳۸۱	محمد - مازری (م ۵۳۰ هـ)
۳۸۱	محمد - مازری (۴۵۳ - ۵۳۶ هـ)
۳۸۲	محمد - مازندرانی (م ۵۸۸ هـ)
۳۸۲	محمد - مازنی (م ۵۳۸ هـ)
۳۸۳	محمد - مالقی (۴۳۴ - ۵۲۵ هـ)
۳۸۳	محمد - مُجمعی (۵۷۱ هـ)
۳۸۳	محمد - مخزومی (م ۵۶۰ هـ)
۳۸۴	محمد - مدینی (۵۰۱ - ۵۸۱ هـ)
۳۸۴	محمد - مرسی (۵۱۱ هـ)
۳۸۵	محمد - مُرسی (۴۹۶ - ۵۶۵ هـ)
۳۸۵	محمد - مرکّب (قرن ششم هجری)
۳۸۶	محمد - مروزی (۴۵۴ - ۵۲۷ هـ)
۳۸۶	محمد - مری (۴۵۶ - ۵۳۶ هـ)
۳۸۶	محمد - مزرفی (۴۳۹ - ۵۲۷ هـ)
۳۸۷	محمد - مستوفی (زنده در ۵۹۶ هـ)
۳۸۷	محمد - مسعودی (حیات ۵۴۲ هـ)
۳۸۸	محمد - مسعودی (۵۲۲ - ۵۸۴ هـ)
۳۸۸	محمد - مشهدی (حدود ۵۱۰ - ۵۹۴ هـ)
۳۸۹	محمد - مشهدی (۴۵۷ - ۵۴۱ هـ)
۳۸۹	محمد - مصمودی (م ۴۸۵ - ۵۲۴ هـ)
۳۹۰	محمد - معافری (۴۶۳ - ۵۰۵ هـ)
۳۹۰	محمد - معافری (۴۶۸ - ۵۴۳ هـ)
۳۹۱	محمد - معزّی (م ۵۳۸ هـ)
۳۹۲	محمد - معزّی (۴۴۸ - ۵۲۳ هـ)
۳۹۲	محمد - معزّی (م بین ۵۱۸ تا ۵۲۱ هـ)
۳۹۳	محمد - معینی (م حدود ۵۸۴ هـ)
۳۹۳	محمد - مقدسی (م. پس از ۵۴۸ هـ)

۴۱۹..... مسعود - نیشابوری (۵۰۵ - ۵۵۷۸ هـ)	۴۰۸..... محمود - اوزجندی (قرن ششم هجری)
۴۲۰..... مسعود - یزدی (۵۰۵ - ۵۵۷۱ هـ)	۴۰۸..... محمود بلخی (م ۵۵۴۸ هـ)
۴۲۰..... مسلم - حموی (م ۵۵۴۱ هـ)	۴۰۹..... محمود بن محمد (حیات ۵۵۷۱ هـ)
۴۲۰..... مسلم - شیرازی (قرن ششم هجری)	۴۰۹..... محمود بن ولی (م ۵۵۲۰ هـ)
۴۲۰..... مُسلم - لُججی (زنده حدود ۵۵۳۰ هـ)	۴۰۹..... محمود - حواری (حیات ۵۵۸۰ هـ)
۴۲۱..... مصعب - قرشی (۴۲۳ - ۵۵۰۶ هـ)	۴۰۹..... محمود - خوارزمی (م ۵۵۳۲ هـ)
۴۲۱..... مطرزی	۴۱۰..... محمود - خوارزمی (م ۴۹۲ - ۵۵۶۸ هـ)
۴۲۱..... مطهر - جمالی (حیات ۵۵۶۰ هـ)	۴۱۰..... محمود - خوافی (م ۵۵۹۹ هـ)
۴۲۱..... مطهر - یزدی (م ۵۵۹۱ هـ)	۴۱۱..... محمود - دمیاطی (م ۵۵۵۶ هـ)
۴۲۲..... مظفر - اسفزاری (م. بین ۵۰۶ و ۵۵۱۵ هـ)	۴۱۱..... محمود - راوندی (زنده در ۵۵۷۷ یا ۵۵۸۵ هـ)
۴۲۲..... مظفر - عبادی (۴۹۱ - ۵۵۴۷ هـ)	۴۱۱..... محمود - زمخشری (۴۶۷ - ۵۵۳۸ هـ)
۴۲۳..... معزی	۴۱۲..... محمود - سمایی (قرن ششم هجری)
۴۲۳..... معمر - اصفهانی (۴۹۴ - ۵۵۶۴ هـ)	۴۱۳..... محمود - صباغ (۵۵۱۲ هـ)
۴۲۴..... معمم	۴۱۳..... محمود - صوفی (زنده در ۵۵۳۷ هـ)
۴۲۴..... معین الدین اصم	۴۱۳..... محمود - فاریابی (حیات ۵۵۹۷ هـ)
۴۲۴..... ملک صالح	۴۱۴..... محمود - کرمانی (م. پس از ۵۵۰۰ هـ)
۴۲۴..... ملک النجاة	۴۱۴..... محمود - نیشابوری (م. پس از ۵۵۵۳ هـ)
۴۲۴..... منتهی - مرعشی (قرن ششم هجری)	۴۱۵..... محمود - واسطی (۵۱۷ - ۵۵۹۲ هـ)
۴۲۴..... منصور - جویری (م ۵۵۰۱ هـ)	۴۱۵..... مختار - بوشنجی (حدود ۴۶۰ - ۵۵۳۶ هـ)
۴۲۴..... منصور - دمیک (۴۵۷ - ۵۵۱۰ هـ)	۴۱۵..... مختار زوزنی
۴۲۵..... منصور - مغراوی (م ۵۵۲۶ هـ)	۴۱۵..... مختاری غزنوی
۴۲۵..... منصور مغربی	۴۱۵..... مرتضی - رازی (قرن ششم هجری)
۴۲۵..... منقذ - کنانی (۴۹۴ - ۵۵۷۳ هـ)	۴۱۶..... مرتضی - مرعشی (قرن ششم هجری)
۴۲۵..... مودود - چشتی (۴۳۰ - ۵۵۲۷ هـ)	۴۱۶..... مُرْجی - غافقی (م حدود ششصد هجری)
۴۲۶..... موفق - خوارزمی (حدود ۴۸۴ - ۵۵۶۸ هـ)	۴۱۶..... مرضی - طرسوسی (م ۵۵۸۹ هـ)
۴۲۶..... موهوب - جوالیقی (۴۶۵ - ۵۵۴۰ هـ)	۴۱۷..... مروان - قرطبی (م ۵۵۱۵ هـ)
۴۲۷..... مهستی	۴۱۷..... مسعود - اصفهانی (م ۵۵۷۶ هـ)
۴۲۷..... مهلب - مهلبی (م ۵۵۷۵ هـ)	۴۱۷..... مسعود - اموی (۵۱۰ - ۵۵۹۹ هـ)
۴۲۷..... میمون - مکحولی (حدود ۴۴۰ - ۵۵۰۸ هـ)	۴۱۸..... مسعود - بیهقی (م ۵۵۴۴ هـ)
۴۲۷..... مؤید آلوسی	۴۱۸..... مسعود - لاهوری (۴۳۸ - ۵۵۱۵ هـ)

- ۴۳۸..... هبة الله - بلدی (حدود ۴۸۰ - ۵۴۷هـ).
- ۴۳۹..... هبة الله - جرد (م ۵۹۰ هـ).
- ۴۴۰..... هبة الله - حرانی (م حدود ۵۸۰ هـ).
- ۴۴۰..... هبة الله - سقطی (۴۴۵ - ۵۰۹ هـ).
- ۴۴۰..... هبة الله - شجری (۴۵۰ - ۵۴۲ هـ).
- ۴۴۱..... هبة الله - شمس الرياسه (م ۵۹۴ هـ).
- ۴۴۱..... هبة الله - شیبانی (۴۳۲ - ۵۲۵ هـ).
- ۴۴۲..... هبة الله - شیرازی (م ۵۸۰ هـ).
- ۴۴۳..... یحیی - استرآبادی (قرن ششم هجری).
- ۴۴۳..... یحیی - اشبیلی (قرن ششم هجری).
- ۴۴۳..... یحیی - انصاری (۴۶۷ - ۵۵۷ هـ).
- ۴۴۴..... یحیی - بزار (۴۵۰ - ۵۲۰ هـ).
- ۴۴۴..... یحیی - بصری (۵۸۹ هـ).
- ۴۴۴..... یحیی - تنوخی (۴۲۲ - پس از ۵۰۹ هـ).
- ۴۴۵..... یحیی - جوانی (زنده در ۵۰۹ هـ).
- ۴۴۵..... یحیی - حسنی (قرن ششم هجری).
- ۴۴۵..... یحیی - حصکفی (قرن ششم هجری).
- ۴۴۶..... یحیی - سرخسی (زنده در اواخر قرن ششم هجری).
- ۴۴۶..... یحیی - سهروردی (۵۴۹ - ۵۸۷ هـ).
- ۴۴۷..... یحیی - شیبانی (م ۵۰۲ هـ).
- ۴۴۸..... یحیی - شیبانی (۴۹۹ - ۵۶۰ هـ).
- ۴۵۰..... یحیی - عبدی (۴۳۴ - ۵۱۱ هـ).
- ۴۵۰..... یحیی - عمرانی (۴۸۹ - ۵۵۸ هـ).
- ۴۵۱..... یحیی - فهری (۵۳۵ - ۵۸۸ هـ).
- ۴۵۲..... یحیی - قرطبی (۵۱۰ - ۵۶۳ هـ).
- ۴۵۲..... یحیی - قرطبی (۴۸۶ - ۵۶۷ هـ).
- ۴۵۳..... یحیی - محاملی (۴۵۳ - ۵۲۸ هـ).
- ۴۵۳..... یحیی - مزجونی (۴۵۷ - ۵۲۱ هـ).
- ۴۵۳..... یحیی - واسطی (۵۲۲ - ۵۹۴ هـ).
- ۴۵۴..... یزید - قرطبی (م ۵۶۲ هـ).
- ۴۲۷..... مؤیدالدین - نسفی (قرن ششم هجری).
- ۴۲۸..... ناصر - خویی (۴۶۶ - ۵۰۷ هـ).
- ۴۲۸..... ناصر - نیشابوری (۴۸۹ - ۵۵۲ هـ).
- ۴۲۹..... نبأ - قرشی (م ۵۵۱ هـ).
- ۴۲۹..... نجیب الدین.....
- ۴۲۹..... نرگس کاشغری مراغی (قرن ششم قمری).
- ۴۲۹..... نشوان - صبری (م ۵۷۳ هـ).
- ۴۳۰..... نصر - اسکندری (م ۵۶۱ هـ).
- ۴۳۰..... نصرالله - لخمی (۵۳۲ - ۵۶۷ هـ).
- ۴۳۱..... نصرالله - منشی (م. بین ۵۵۵ - ۵۸۲ هـ).
- ۴۳۲..... نصرالله - واسطی (۵۰۲ - ۵۸۶ هـ).
- ۴۳۲..... نصر - ختلی (م ششصد هجری).
- ۴۳۲..... نصر - سجزی (قرن ششم هجری).
- ۴۳۳..... نصر - شیرازی (م. پس از ۵۶۵ هـ).
- ۴۳۳..... نصر - عیلانی (۵۰۱ - ۵۸۸ هـ).
- ۴۳۴..... نصر - مظفر (م. حدود ۵۳۴ هـ).
- ۴۳۴..... نصر - هروی (۴۱۹ - ۵۱۱ هـ).
- ۴۳۴..... نصرالدین - استرآبادی (م. حدود ششصد هجری).
- ۴۳۴..... نصیرالدین - سرخسی (قرن ششم هجری).
- ۴۳۵..... نصیر الدین طوسی.....
- ۴۳۵..... نصیر - سکزی (نیمه دوم قرن ۶ هـ).
- ۴۳۵..... نظامی گنجوی.....
- ۴۳۵..... وهسودان - دیلمی (قرن ششم هجری).
- ۴۳۵..... هارون - عباسی (م ۵۷۳ هـ).
- ۴۳۶..... هاشم بن محمد (قرن ششم هجری).
- ۴۳۶..... هاشم - حلبی (۴۹۶ - ۵۷۷ هـ).
- ۴۳۷..... هبة الله - اسوانی (م ۵۵۰ هـ).
- ۴۳۷..... هبة الله - انصاری (۵۰۶ - ۵۹۸ هـ).
- ۴۳۷..... هبة الله - انصاری (۴۴۴ - ۵۲۴ هـ).
- ۴۳۸..... هبة الله - بغدادی (م ۵۳۴ هـ).

۴۶۶ ابن عباد - مهلبی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۷ ابوالاسود - شیبانی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۷ ابوالحسن - بصری (پیش از ۵۸۸ هـ)
 ۴۶۷ ابوالحسن - بصری (پیش از ۵۸۸ هـ)
 ۴۶۷ ابوالفضل - قرطوسی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۷ ابوالقاسم - بشی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۸ ابوالقاسم بن ابی علاء (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۸ ابوبکر - عرزمی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۸ ابوراسب - بجلی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۸ ابوزکریا - رازی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۸ ابوسعید - حضری (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۸ ابوسفیان (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۹ ابوشقیر (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۹ ابو عبدالله - ازدی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۹ ابو غزوان - قرشی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۹ ابوملک - اعرج (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۹ ابولید - زندیق (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۹ ابهری - اصفهانی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۹ احرم - طوسی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۷۰ احمد - ابن ابی حنیفه (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۷۰ احمد - ابن اسباط (پیش از ۵۸۸ هـ)
 ۴۷۰ احمد بن داحوس (پیش از ۵۸۸ هـ)
 ۴۷۰ احمد بن یحیی (احتمالاً قرن ششم هجری)
 ۴۷۰ احمد - خثعمی (پیش از ۵۸۸ هـ)
 ۴۷۰ احمد - خفاف (پیش از ۵۹۷ هـ)
 ۴۷۱ احمد - رازی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۷۱ احمد - طایقانی (پیش از ۵۸۸ هـ)
 ۴۷۱ احمد - عبرتایی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۷۱ احمد - فارابی (زنده قبل از ۵۷۰ هـ)
 ۴۷۱ احمد - کاتب (پیش از ۳۵۱ هـ)

۴۵۴ یسع - غافقی (م ۵۷۵ هـ)
 ۴۵۵ یعقوب - متطبب (قرن ششم هجری)
 ۴۵۵ یعقوب - محلی (حدود ششصد هجری)
 ۴۵۵ یعقوب - مؤمنی (۵۵۴ - ۵۹۵ هـ)
 ۴۵۶ یوسف - اندخودی (قرن ششم هجری)
 ۴۵۷ یوسف - تجیبی (م بعد از ۵۴۲ هـ)
 ۴۵۷ یوسف - توزری (۴۳۳ - ۵۱۳ هـ)
 ۴۵۸ یوسف - جرجانی (م بعد از ۵۲۲ هـ)
 ۴۵۹ یوسف - جماهری (م ۵۵۸ هـ)
 ۴۵۹ یوسف - دربندی (زنده در نیمه دوم قرن ششم هجری)
 ۴۵۹ یوسف - شیرازی (۵۲۹ - ۵۸۵ هـ)
 ۴۶۰ یوسف - غزنوی (زنده در نیمه دوم قرن ششم هجری)
 ۴۶۰ یوسف - لخمی (۴۸۱ - ۵۴۶ هـ)
 ۴۶۱ یوسف - لری (۵۰۵ - ۵۷۵ هـ)
 ۴۶۱ یوسف - میورقی (م ۵۲۳ هـ)
 ۴۶۲ یوسف - ورجلانی (م ۵۷۰ هـ)
 ۴۶۲ یوسف - همدانی (۴۴۰ - ۵۳۵ هـ)
 ۴۶۳ یونس - قرطبی (۴۴۷ - ۵۳۲ هـ)
 ۴۶۳ یهود - اهلاوی (۴۷۳ - ۵۴۳ هـ)

مجاهیل

۴۶۵ ابراهیم - سنکویه (زنده در قرن پنجم - هفتم هجری)
 ۴۶۵ ابراهیم - کرمانی (زندگی بین قرن دوم تا چهارم هجری)
 ۴۶۵ ابراهیم - مکفوف (م پیش از ۴۵۰ هـ)
 ۴۶۵ ابراهیم - مؤدب (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۶ ابن ابی عوادل (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۶ ابن اخفش (زندگی در قرن چهارم تا ششم هجری)
 ۴۶۶ ابن ثعلب (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۶ ابن رونسند - طائی (پیش از ۳۷۷ هـ)
 ۴۶۶ ابن عابد (پیش از ۳۷۷ هـ)

- ۴۷۶ حسن - حیری (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۷۶ حسن - رحی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۶ حسن - سکونی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۶ حسن - لثی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۷ حفص بن محکم (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۷۷ حکمویه بن عبدوس (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۷ حماد - یمانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۷ حمید - معتزلی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۷ حمید - هلالی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۷ حیری (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۷۸ خالد بن یحیی (پیش از ۴۵۰هـ)
- ۴۷۸ خداهود بن فرخزاد (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۸ خُریبه (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۸ خلف - کوفی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۸ خلیل - هرتمی (پیش از ۳۴۶هـ)
- ۴۷۸ داود - اسود (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۸ داود - اوانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۹ رافق - صیدنانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۹ رشید (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۹ رشید - مُهَلّی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۹ رمادی (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۷۹ زبیری (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۷۹ زکریا - بصری (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۷۹ سراجی (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۸۰ سری (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۰ سعد - بارع (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۰ سلیم - ازرقی (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۸۰ سماعه - صیرفی (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۸۰ سنان (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۰ سهل - مصری (پیش از ۳۵۱هـ)
- ۴۷۲ احمد - کاتب (پیش از ۳۵۱هـ)
- ۴۷۲ احمد - کاتب (پیش از ۳۵۱هـ)
- ۴۷۲ احمد - کاتب (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۲ احمد - کاتب (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۲ احمد - لؤلؤی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۲ احمد - ماذرانی (پیش از ۳۵۱هـ)
- ۴۷۳ احمد - مهرجانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۳ ادریس بن عیاض (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۷۳ اسحاق بن نصیر (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۳ اسحاق بن یزید (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۳ اسحاق - کاتب (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۳ اسماعیل - قمی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۴ اشمیطی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۴ امیر - اقبالی (قرن پنجم ششم هجری)
- ۴۷۴ ایوب - رقی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۴ بدیعی - شیعی (پیش از ۵۶۰هـ)
- ۴۷۴ بیانی (پیش از ۵۶۰هـ)
- ۴۷۴ جبار بن جناح (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۴ جَعَدی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۴ جعفر بن حسین (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۵ جناده (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۵ جنوب - ابن صلت (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۵ حارث بن عبدالرحمان (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۵ حجاج بن یوسف (زنده در ۲۱۲هـ)
- ۴۷۵ حسن - ابن قحوان (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۷۵ حسن - اصفهانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۶ حسن - برجلی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۷۶ حسن بن حسین (پیش از ۴۶۰هـ)
- ۴۷۶ حسن بن فقیه (قرن ششم هجری)
- ۴۷۶ حسن بن نَحْناح (پیش از ۳۷۷هـ)

- ۴۸۶ علی - نصرانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۶ علی - نقاش (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۶ عمر بن مبارک (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۶ عمرو - مصری (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۶ عیسی بن قسطنطین (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۶ غالب فطن (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۶ فارس بن عدنان (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۸۷ فرحی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۷ فضل - حریری (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۷ قاسم - مصری (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۷ کشی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۷ کندی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۷ کوشانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۷ مبارکی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۸ محمد - ابن منیر (پیش از ۵۸۵هـ)
- ۴۸۸ محمد - ابوطالب (پیش از قرن پنجم هجری)
- ۴۸۸ محمد - ابوعلی (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۸۸ محمد - ازدی (پیش از ۴۶۰هـ)
- ۴۸۹ محمد بن بکر (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۹ محمد - بهقی (قرن سوم یا ششم هجری)
- ۴۸۹ محمد (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۹ محمد - حقیبی (پیش از قرن پنجم هجری)
- ۴۹۰ محمد - حمدانی (قرن پنجم یا ششم هجری)
- ۴۹۰ محمد - خراسانی (قرن سوم هجری)
- ۴۹۰ محمد - صیرفی (پیش از ۳۲۴هـ)
- ۴۹۰ محمد - طوسی (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۹۱ محمد - کوفی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۹۱ محمد - کهلانی (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۹۱ محمد - مادرانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۹۱ مخبره (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۰ صالح - دیلمی (پیش از ۴۵۰هـ)
- ۴۸۱ صالح - صغدی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۱ طاهر بن زکریا (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۸۱ عباس بن عبدالجبار (پیش از ۳۵۱هـ)
- ۴۸۱ عباس - فاسی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۱ عبدالرحمان - اصفهانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۲ عبدالرحمان بن سعید (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۲ عبدالرحمان - سعدی (پیش از ۳۴۶هـ)
- ۴۸۲ عبدالعظیم - ابوالعز (قرن پنجم ششم هجری)
- ۴۸۲ عبدالله بن علی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۲ عبدالله - کاتب (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۲ عبدالله - کاتب (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۳ عبدالوهاب - سملوانی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۳ عبسی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۳ عجلی (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۸۳ عشاری (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۳ عشق - ضبی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۳ علی - ابوالحسن (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۴ علی - ادیب (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۴ علی - بصری (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۴ علی بن اسماعیل (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۴ علی بن حسن (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۸۴ علی بن عبدالکریم (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۴ علی بن محمد (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۵ علی - حرانی (پیش از ۵۸۸هـ)
- ۴۸۵ علی - رشیدی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۵ علی - کاتب (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۵ علی - کوفی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۵ علی - کوفی (پیش از ۳۷۷هـ)
- ۴۸۵ علی - نحوی (قرن پتحن یا ششم هجری)

- ۴۹۲ هشام بن عبدالله (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۲ هیثم - ناجی (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۳ یحیی - زجاج (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۳ یونس - وراوندی (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۵ کتاب نامه
- ۵۰۹ فهرست مؤلفان بر حسب تفکیک قرن
- ۵۰۹ قرون ششم هجری
- ۵۲۴ قرون دوم تا ششم هجری (مجاهیل).
- ۴۹۱ معاویه - سجزی (پیش از ۵۸۸هـ).
- ۴۹۱ مؤمل - رقی (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۲ نصیر (نصر) (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۲ نیشابوری اسکافی (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۲ وهبی (دهنی) (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۲ هرقل - نجار (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۲ هروی (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۲ هشام - ایادی (پیش از ۳۷۷هـ).
- ۴۹۲ هشام بن بشیر (پیش از ۳۷۷هـ).

سخنی با خواننده

تأکید اسلام بر کسب علم و دانش از نخستین روزهای ظهور سبب شد مسلمانان این مهم را وظیفه‌ای شرعی بدانند و آن را بر بسیاری از امور مقدم دارند؛ به‌طوری‌که در سال‌های آغازین عصر مدنی که مسلمانان نیاز اقتصادی فراوانی داشتند، فدیة اسیران را آموزش افرادی از بی‌سوادان خود قرار دادند. با گسترش قلمرو اسلام و آشنایی مسلمانان با سرزمین‌های دیگر و علوم مختلف تکاپوی آنان برای آموختن بیشتر شد. مشاهده دستاوردهای علمی سرزمین‌های فتح‌شده و مجاور آنان را در فهم و یادگیری بیشتر مصمم و زمینه رشد و توسعه دانش‌های مختلف را فراهم کرد. فرصت‌های پیش آمده برای برخی امامان شیعه مانند امام باقر و امام صادق (علیه السلام) نیز مسیر پیشرفت را هموارتر کرد. دانش دوستی برخی حاکمان نیز سبب رونق برخی علوم گردید و دانشمندان مسلمان آثار کم‌نظیری در علوم مختلف در جهان اسلام پدید آوردند و پایه‌گذار تمدنی شدند که پس از قرن‌ها هنوز مایه افتخار است و از آن به عظمت یاد می‌شود. دانشمندان مسلمان علاوه بر علوم دینی دانش‌های وارداتی را نیز به‌خوبی پرورش دادند و ضمن توسعه و غنابخشی به علوم مختلف دستاوردهای تازه‌ای به جهانیان عرضه داشتند. درک عظمت این فعالیت‌های علمی نیاز امروز جامعه اسلامی به شمار می‌رود؛ چراکه بخش مهمی از هویت علمی و تمدنی مسلمانان است و همین ضرورت معرفی آثار آنان را می‌نماید؛ نکته‌ای که از دیرباز توجه دانشمندان را برانگیخته و آثاری در این زمینه پدید آورده‌اند که در خور امتنان است؛ اما برخی اشکالات و کاستی‌ها و عدم جامعیت و کارآمد نبودن برای فارسی‌زبانان بازنگری و تدوین آثار جدید را ضروری ساخت. ضرورت پرداخت به این مسئله در جلد نخست به تفصیل آمده است.

پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (علیهم السلام) به منظور رفع این کاستی‌ها و معرفی شخصیت‌های علمی جهان اسلام که بالتبع نشان‌دهنده فرهنگ و تمدن برجسته و شکوفای اسلامی است، بر آن شد در طرحی علمی پژوهشی سترگ زندگی‌نامه علمی آنان را فراهم آورد و به کوتاهی درباره ایشان مطالبی عرضه دارد. این کار ظرفیت گشودن تمامی زوایای حیات آنان را ندارد؛ اما مدخلی برای آشنایی و ورود به این عرصه به شمار می‌آید و خواننده با داشتن این اطلاعات اندک و مأخذ داده‌شده، می‌تواند در صورت نیاز به انبوهی از اطلاعات دست یابد و نیازهای خود را برطرف سازد. جلد نخست این اثر به همت نویسندگان محترم، مدیران پیشین و دست‌اندرکاران پژوهشکده در سال ۱۳۸۹ منتشر شد که علی‌رغم برخی کاستی‌ها مورد استقبال قرار گرفت و جلد دوم و سوم آن نیز در سال ۱۳۹۶ منتشر شد و اینک جلد چهارم آن در اختیار علاقمندان قرار می‌گیرد.

بی‌تردید اجرای این پژوهش و غنای علمی آن مدیون تلاش‌های ارزنده مدیران محترم پیشین گروه تاریخ و تمدن آقایان دکتر نعمت‌الله صفری، محمدالله کبری و حجت‌الاسلام والمسلمین محمد غفوری، ناظران، ارزیابان و اعضای محترم شورای پژوهشی پژوهشکده آیت‌الله محمدهادی یوسفی غروی، حجج‌الاسلام آقایان رمضان محمدی، محمدجواد صاحبی و سید قاسم رزّاقی، آقایان دکتر نعمت‌الله صفری فروشانی و دکتر

سیدحسین فلاح‌زاده، مدیر محترم امور پژوهشی حجت‌الاسلام مهدی نورمحمدی، کارشناس محترم گروه حجت‌الاسلام سیدرسول کاظمی‌نسب و آقایان مهدی بنی‌حسن و سعید نجفی‌نژاد است؛ همت و تلاش ایشان را می‌ستایم و ارج می‌نهم؛ همچنین شایسته است از نشر پژوهشگاه قدردانی به‌عمل آورم که در عرضه این اثر کوشید و بذل توجه کرد؛ همچنین از رئیس محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر نجف لک‌زایی تشکر می‌کنم که بدون پشتیبانی و یاریگری بی‌دریغ و مؤثر ایشان، پژوهش حاضر به سرانجام نمی‌رسید.

پژوهشکده تاریخ و سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام در جهت حیات و بالندگی علم و دانش آثار خود را در معرض جامعه علمی قرار داده و از انتقادهای پیشنهادهای علمی همه استادان، صاحب‌نظران و پژوهشگران محترم استقبال می‌کند؛ امید است این فعالیت‌های علمی زمینه‌ساز رشد و پویایی دانش تاریخ و در پی تمدن اسلامی گردد.

دکتر حمیدرضا مطهری

مدیر پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت علیهم‌السلام

مقدمه

ن والقلم وما یسطرون

کتاب و نوشته که برابند جوشش فکر و حاصل پویایی اندیشه است، مایه فخر و مباهات جوامع بشری و از شاخصه‌های مهم توسعه و غنای فرهنگی و نگهبان علم و دین و فرهنگ بوده و البته همچون ایزاری قدرتمند برای انتقال صبغه و سابقه تمدنی اقوام و ملت‌ها به نسل‌های بعدی و ادوار پسینی، نقش آفریده‌اند.

مسلمانان که در این حوزه، دستاوردهایی عظیم و خیره‌کننده داشته و از گذشته‌ای درخشان در خلق آثار علمی برخوردار بوده‌اند و خدمات گران‌بهایی به جامعه بشری ارزانی داشته و همه جهانیان را مجذوب و مدیون خود کرده‌اند، بیش از هر ملتی، سزاوار تحسین و تقدیرند. بی‌گمان، کوشاوردهای علمی مسلمانان، بیش از هر چیز در آموزه‌های اسلام ریشه دارد؛ آموزه‌هایی که هر یک به تنهایی می‌تواند مایه دگرگونی شگرف در جان آدمی و جوامع بشری شود و آنان را از کاهلی به کوشایی و پویایی بگشاند و خمودگی و راحتی را از ایشان بستاند؛ از آن جمله آموزه‌های است که در باب دانشورزی و علم‌اندوزی عرضه شده است.

اسلام از روز نخست با سفارش به خواندن و کسب دانش از گهواره تا گور، دعوت خویش را آغاز کرد و در زمانی کوتاه، پیام دانشجویی‌اش، مرزهای زمان و مکان را درنوردید و تأکیدهای پیاپی دیانت اسلامی در ترغیب به تعلیم و تعلم، آدمیان را برای به قید درآوردن علم به تکاپو واداشت؛^۱ تا آنجا که مدتی از پیدایی اسلام نگذشته بود که مسلمانان در عرصه‌های گوناگون علمی، صاحب اندیشه و نظر و خاستگاه دانش‌های گوناگون شدند و حتی علوم بیگانه را تحت سیطره خویش درآوردند.

شکل‌گیری دانش‌های اسلامی با نگارش وحی الهی آغاز شد و با ثبت احادیث و سیره نبوی رونق یافت و پس از اندک زمانی نخستین مکتوبات در حوزه اسلام، بر پایه قرآن و حدیث پدید آمد و با گذشت زمان و ظهور دانشمندانی از صحابه و نسل‌های بعد، از یک سو و آشنایی مسلمانان با اقوام و ملل دیگر و راه یافتن نوشته‌های بیگانه به فرهنگ اسلامی از سوی دیگر، زمینه‌های شکل‌گیری شاخه‌های دیگری از علوم چون تفسیر، قرائت، تاریخ، فلسفه، کلام، طب، نجوم و ادبیات را فراهم کرد و در پی آن، نوشته‌هایی در آن حوزه‌ها پا به عرصه وجود نهاد. جلوگیری از نقل و تدوین حدیث در دوره برخی از خلیفگان نخستین، فضای فرهنگی جامعه اسلامی را برای مدتی تحت تأثیر قرار داد و مانعی اساسی برای گسترش دانش‌های دینی، به‌ویژه حدیث بود؛ ولی با گشایش‌ها و آزادی‌های ادوار بعدی به‌ویژه سال‌های نخست سده دوم هجری که با دوره حاکمیت عمر بن عبدالعزیز همزمان شد و نیز دگرگونی‌های روی داده پس از فروپاشی امویان و روی کار آمدن عباسیان، زمینه‌هایی پیش آمد تا

۱. ر.ک: الکافی ۳۰/۱ - ۵۳ کتاب «فضل العلم»؛ تدوین السنة الشریفه (حسینی جلالی).

مسلمانان بیش از پیش به دانش‌های اسلامی روی آوردند؛ زمینه‌هایی همچون ورود ایرانیان دانشمند به عرصه فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی و نیز روحیه دانش‌دوستیشان را در این میان نباید از نظر دور داشت.

در این عرصه، کوشش شیعیان درخور توجه بیشتری است. آنان که پس از رسول خدا ﷺ در محدودیت‌ها و حصارهای تنگ سیاسی قرار داشتند در سایه فراغت که با تحول خلافت و جابه‌جایی دولت برای آنان پدید آمد به‌ویژه به برکت حضور و تلاش‌های دو امام بزرگوار شیعه، امام باقر و امام صادق علیهما السلام که به‌درستی از فرصت‌های پیش‌آمده بهره‌گرفتند، دامنه علم و معرفت را عمق و گسترش چشمگیری بخشیدند؛ از این رو در سده دوم، آثار علمی شیعیان و دانش‌آموختگان مکتب امامان علیهما السلام بر گروه‌های دیگر فزونی گرفت تا آنجا که می‌توان این امر را از ویژگی‌های سده دوم شمرد.

در پی نهضت ترجمه و ورود عقاید و اندیشه‌های ملل و ادیان دیگر به حوزه اسلامی، مسلمانان با شاخه‌های جدیدی از اندیشه‌ها و علوم آشنا شدند و برای فهم و توسعه آنها به تلاش بیشتری دست زدند؛ آن‌چنان‌که در سده‌های سوم، چهارم و پنجم هجری، دستاوردهای آنان که در قالب تألیفات بروز می‌یافت، از گسترده‌گی خیره‌کننده‌ای برخوردار شد و شعاع دانشورزی آنان، سرزمین‌ها و اقوام دیگر را به ستایش واداشت. اگر مشکلات ناشی از سیاست حاکمان ناشایست سیاست‌پیشه پیش نمی‌آمد و چیرگی اقوام به دور از علم و فرهنگ بر دانش مسلمانان سایه نمی‌افکند و جامعه اسلامی درگیر رقابت‌های اقتدارگرایانه و دنیاطلبانه نمی‌شد و عالمان و اندیشه‌وران در حاشیه فعالیت‌ها جای نمی‌گرفتند، بی‌گمان دانش آنان را متفاوت با آنچه هست می‌یافتیم. افسوس که همین بضاعت حاصل نیز گاه با سختگیری‌ها، درشتی‌ها و رقابت‌های فرقه‌ای و گاه بر اثر گذشت روزگاران و بلاهای طبیعی و -بیش از همه- تاخت و تازهای اقوام بیگانه و دانش‌ستیز به ورطه نابودی کشیده و به وادی غفلت سپرده شد و آنچه مانده در مقایسه با آنچه پدید آمده بود، بسی ناچیز و کم‌رنگ است و به هنگام جستجو در پی آثار نوشتاری اسلامی، گاه تنها نامی از آنها در کتاب‌ها به‌ویژه در فهرست‌ها و منابع کتاب‌شناسی مشاهده می‌شود. فرهنگ‌نامه مؤلفان اسلامی با توجه به این مسائل، طراحی شد و به اجرا درآمد.

اهداف و ضرورت‌ها

پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت علیهم السلام با درک عظمت و اهمیت فعالیت‌های علمی در سرزمین‌های اسلامی و نیاز جامعه اسلامی به داشتن تصویری از دانشمندان و نویسندگان اسلامی که بی‌گمان، تاریخ و هویت علمی آنان به شمار می‌آیند و وجهه دانش‌مداری اسلام را نمایان می‌کند، بر آن شد تا به کشف و معرفی چهره‌های علمی نویسندگانی بپردازد که در قلمرو اسلامی سر برآورده‌اند. بی‌گمان در این میان، آثار و پدیده‌های آنان که خود میراث بزرگ تمدن اسلامی شمرده می‌شود نیز تصویر خواهد شد. البته ضرورت فهرست‌نگاری و معرفی آثار مؤلفان و حفظ سرمایه‌های علمی مسلمانان از دیرباز دغدغه برخی از دانشمندان بوده و در همین راستا مجموعه‌هایی پدید آمده که هر یک شیوه و معیار خاص خود را داشته و در این مقدمه به شماری از آنها اشاره شده است؛ اما آن مجموعه‌ها -با همه ارزش و اهمیتی که دارند- و بی‌تردید آبشخور اصلی مطالعات کنونی ما نیز قلمداد می‌شوند، نه فراگیرند و نه زندگی‌نامه عمومی نویسندگان و پدیدآورندگان اثر را در اختیار پژوهنده قرار می‌دهند به‌ویژه آنکه هیچ‌یک از آنها -حتی آثار متأخران که تا حدی جامع‌اند- به زبان فارسی و دارای قابلیت بهره‌گیری برای پارسی‌دانان نیستند. بر این اساس، ضرورت انجام دادن چنین کاری در دستور قرار گرفت تا ضمن معرفی اجمالی مؤلف، اثر یا آثار او در یک جا فهرست شود و زمینه آشنایی پژوهشگران و خوانندگان با آنها و نیز منابع و مآخذی که به گونه‌ای به آنها پرداخته‌اند، فراهم شود.

گفتنی است که آثار و فرهنگ‌نامه‌های پدیدآمده در کشورهای عربی در دوره‌های اخیر، گذشته از بیگانگی زبان آنان برای ایرانیان، کاستی دیگری نیز دارد که ضرورت انجام دادن این کار را با وجود آنها دوچندان می‌کند و آن، کم‌توجهی به نویسندگان و نوشته‌های شیعی یا معرفی آنان با نگره‌های

غیرشیعی است که به راستی با واقعیت‌های تاریخی نمی‌سازد؛ از این رو سامان‌دادن این کار، فراتر از آنچه تصور می‌شد، ارزش و ضرورت یافته است.

شیوه تدوین و نگارش

برای آشنایی بیشتر با زوایای فرهنگ‌نامه، توجه به چند نکته ضروری است:

یکم: در مرحله فیش‌برداری، چند منبع، پایه پژوهش قرار گرفت که مراجعه به آنها اولویت داشت و نخستین منابع مرتبط با حوزه مورد نظر شناخته شده‌اند؛ هرچند کمبود و نقصان منابع اولیه و ضرورت تکمیل اطلاعات، ما را به مراجعه به فهرست نسخه‌های خطی و نوشته‌های متأخر واداشت. اصلی‌ترین این مآخذ عبارت‌اند از:

الفهرست اثر الندیم ابوالفرج محمد بن اسحاق بغدادی (م. ۳۸۵ق)، رجال نجاشی به قلم ابوالعباس احمد بن علی کوفی (م. ۴۵۰ق)، الفهرست نگارش شیخ طوسی محمد بن حسن (م. ۴۶۰ق)، فهرست أسماء علماء الشيعة و مصنفهم تألیف شیخ منتجب‌الدین علی بن عبیدالله بن بابویه رازی (م. ۵۸۵ق)، معالم العلماء فی فهرست کتب الشيعة و أسماء المصنفين منهم از محمد بن علی بن شهر آشوب (م. ۵۸۸ق)، کشف الظنون عن أسامي الكتب والفنون نگاشته حاجی خلیفه مصطفی بن عبدالله (م. ۱۰۶۷ق)، أسماء الكتب (المتتم لكشف الظنون) اثر عبداللطیف بن محمد ریاضی زاده (م. ۱۰۸۷ق)، ایضاح المکنون فی الذیل علی كشف الظنون و هدية العارفين (أسماء المؤلفين وآثار المصنفين) تألیف اسماعیل پاشا بغدادی (م. ۱۳۳۹ق)، معجم المطبوعات العربية والمعرّبة اثر یوسف الیان سرکیس (م. ۱۳۵۱ق)، الذریعه إلى تصانیف الشيعة از آغا بزرگ تهرانی (م. ۱۳۸۹ق)، فهرست نسخه‌های خطی فارسی نوشته علی نقی منزوی (معاصر)، معجم المؤلفين، المستدرک علی معجم المؤلفين و معجم مصنفی الكتب العربیه هر سه به قلم عمر رضا کحّال (معاصر).

دوم: اگر چه ابوالفرج محمد بن اسحاق الندیم، به ابن ندیم شهرت دارد، با پژوهش و بررسی که صورت گرفت، لقب «الندیم» درست‌تر ارزیابی شد؛ از این رو در سرتاسر فرهنگ‌نامه، از وی با عنوان «الندیم» یاد شده است.

سوم: مؤلفانی که نام آنان در کتاب‌های رجال نجاشی، فهرست طوسی، فهرست منتجب‌الدین و معالم العلماء ابن شهر آشوب آمده، به حکم استناد به همین کتاب‌ها که علی‌القاعده رجال شیعی را بررسی و معرفی کرده‌اند، شیعه قلمداد شده‌اند؛ مگر افرادی که در این منابع به شیعه نبودن آنان تصریح شده باشد.

چهارم: برای یکدستی مدخل‌ها، اسامی نویسندگان بر اساس نام آنان آمده؛ هرچند ممکن است با کنیه یا لقبی شهرت یافته باشند؛ برای نمونه ابوذر با نام «جندب - غفاری» و زراره با عنوان «عبدربه - زراره» مدخل قرار گرفته و شهرت آنان به جای خود ارجاع شده است. گفتنی است که این نام‌ها بر اساس منابع و مآخذ استخراج شده و مدخل قرار گرفته‌اند.

پنجم: بسیاری از مدخل‌ها که شمارشان اندک نیست و در برخی منابع کتاب‌شناسی عمدتاً متأخر، همچون کشف الظنون، ایضاح المکنون و معجم المؤلفين شخصیتی مستقل دانسته شده‌اند، چون در روند تحقیق، روشن شد که صاحب این عناوین، فرد واحدی است، آن مدخل‌ها در هم ادغام شدند.

ششم: شخصیت‌های معرفی شده بر پایه سال درگذشت آنها از هم تفکیک شده و بر اساس قرن‌ها تقسیم‌بندی و مرتب شده‌اند. البته مؤلفانی که بین دو قرن مردد بودند در قرن پیش جای گرفته‌اند، برای نمونه جلد اول که نویسندگان سه قرن نخست را در خود جای داده، در صورتی که فردی بین سده سوم و چهارم هجری مردد بوده، در سده سوم و جلد اول از آن یاد شده است.

هفتم: کسانی که برای آنان در منابع، چند سال ولادت یا وفات ذکر شده بود، هم در سر متن و هم درون متن، قول قوی‌تر، تاریخ معتبر لحاظ شده یا به اعتبار قرائن و شواهد دیگر، قولی رجحان داده شده است. با همه اینها در برخی موارد، در عنوان مقاله، یک تاریخ قید شده؛ اما در متن - به ناچار -

اقوال متعدد به دنبال هم ذکر شده‌اند؛ بی‌آنکه یکی از آنها بر دیگری برتری داده شده باشد.

هشتم: افرادی که سال درگذشت آنها به دست نیامد، اما زمان حیات آنان به اعتبار استادان، شاگردان، سال تألیف کتاب یا تصریح به زنده بودن آنان در زمانی خاص یا هنگام رخداد واقعه‌ای مشخص است، در همان قرن‌ها که می‌زیسته‌اند با قید «زنده در ...» از آنان یاد شده است. همچنین افرادی که از اصحاب امامان علیهم‌السلام شمرده شده یا در دوره آن بزرگواران می‌زیسته‌اند، با عنوان «در عصر ...» شناسایی شدند تا هم زمان تقریبی زیست آنان به دست آید و هم ظرف زمان زندگی آنان با نام امامان معصوم علیهم‌السلام معرفی شود.

نهم: نویسندگانی که به دلیل ذکر نامشان در منابعی چون فهرست‌الندیم، فهرست طوسی و رجال نجاشی، روشن است که از شخصیت‌های اسلامی هستند، اما سال درگذشت یا زمان دقیق زنده بودن آنان به دست نیامد، در بخشی با عنوان «مجاهیل» در این جلد ذکر می‌شود. همچنین آثار و کتاب‌هایی که پدیدآورندگانشان معین و مشخص نیست؛ اینها نیز در بخشی جداگانه معرفی خواهد شد.

دهم: ذکر این نکته، ضروری است که مراد از مؤلف در این فرهنگ‌نامه، تنها آنانی نیستند که با دست و قلم خویش اثری آفریده باشند؛ بلکه هرکسی که از او اثری - هر چند اندک و کم حجم - باقی مانده یا ظهور یافته باشد، همچون شاعرانی که اشعار مکتوبی داشتند (چه خود نوشته و چه دیگران گردآوری کرده باشند) در این طرح گنجانده شده است؛ از این رو گاه افرادی که فقط چند برگ شعر از آنان ذکر شده، مؤلف به شمار آمده و در این مجموعه جای گرفته‌اند.

یازدهم: در یادکرد از آثار شاعران، گاه به پیروی از ال‌ندیم چنین آمده که او چند ورقه شعر داشته است. معیار سنجش ال‌ندیم در این آگاهی‌دهی، «ورقه سلیمانی» است که به تصریح خودش در صفحه ۱۸۱ الفهرست هر ورق سلیمانی در بردارنده بیست سطر بوده؛ اما شمارگان ورقه‌ها تقریبی است، نه تحقیقی.

دوازدهم: چون غرض اصلی از این مجموعه، ارائه اطلاعاتی اجمالی از مؤلفان بوده، عملاً از سطح گردآوری مطالب حداقلی پا فراتر نهاده و داوری‌های علمی درباره صحت و سقم داده‌ها را به فرصتی دیگر واگذار کرده است؛ چراکه پرداختن به این مقوله، خود، کاری جداگانه و بس بزرگ است و چنین مجموعه‌هایی نمی‌توانند عهده‌دار آن شوند. با همه اینها، آنچه آمده، خود به گونه‌ای می‌تواند گزینش فرض صحیح‌تر قلمداد شود.

سیزدهم: چنان‌که اشاره شد، ساختار مقاله‌ها بر اساس آیین‌نامه تعریف شده، با جهت‌گیری شناسایی علمی و جایگاه نویسندگی افراد است؛ از این رو مطالب دیگر در حاشیه قرار گرفته‌اند. با همه اینها، ذیل هر مدخلی، ابتدائاً نام فرد، زمان و مکان ولادت و سپس دوران رشد و بالندگی و در پی آن، فعالیت‌های علمی آنان قرار گرفته است و برای شناخت بهتر یک شخصیت، از استادان و شاگردان و مروی‌عنه و راویان نیز تا جای امکان، سخن به میان آمده است. آن‌گاه از نقش سیاسی - اجتماعی و فرهنگی، اطلاعاتی عرضه و سپس به تألیفات او نظر شده و در پایان به سال درگذشت و گاه محل دفن ایشان پرداخته شده است. البته گاهی سیاق و روند مباحث یا تأکید بر تکرار نشدن یک مأخذ در مقاله، موجب شده ساختار بحث، دگرگونی و تنوع بیابد؛ بدین معنا که در مواردی، برای کاستن از تعداد آدرس‌ها - بر خلاف شیوه‌نامه - داده‌های یک منبع در یک جا و در کنار هم آمده است.

چهاردهم: منظور از قید «اسلامی» در پسوند مؤلفان، بدان سبب است که در این پروژه، دانشمندان غیرمسلمانی نیز که در حوزه اسلامی و در قلمرو مسلمانان زیسته و وجهه علمی یافته یا در تحولات جهان اسلام نقش آفریده‌اند، وجود دارند؛ از این رو شرح حال مترجمان، پزشکان، منجمان و ... که در سده‌های نخستین، بیشتر آنان مسلمان نبوده‌اند، آورده شده است.

این مجلد دربردارنده شرح حال نویسندگان قرن ششم هجری و مجاهیل است.